

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1908. Andra Kammaren. N:o 13.

Onsdagen den 19 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *G. W. Roos* afämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

om anslag till inköp för Nyköpings hospitals räkning af tomterna n:is 77—83 i Nyköpings stads tredje kvarter;

angående upphörande af vissa från Trollhätte kanal- och vattenverk utgående afgifter;

angående ersättning för kostnaderna för värderingar af vissa ingenjören Ernst Stridsberg samt Trollhätte pappersbruksaktiebolag tillhöriga byggnader och anläggningar m. m.;

angående öfverlåtelse till landtförsvaret af en del utaf förra skvadronschefsbostället Mölleröd n:o 1 kungsgård om $2\frac{5}{8}$ mantal i Kristianstads län;

angående öfverlåtelse till landtförsvaret af förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län; och

angående öfverlåtelse till landtförsvaret af tre lägenheter, tillhörande Ulriksdals kungsgård m. m.

De kungliga propositionerna bordlades på begäran.

§ 3.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 12, i anledning af justitieombudsmannens framställningar om ändringar af 22 kap. 14 § strafflagen och 23 kap. 4 § samma lag, och

n:o 13, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af vissa bestämmelser i 24 kap. strafflagen.

§ 4.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades:

herr *F. Söderberghs* i Karlshamn motion, n:o 235, till bevillningsutskottet; och

herr *J. Widéns* motion, n:o 236, till konstitutionsutskottet.

§ 5.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.*

Till afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande n:o 7, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 22, hade herr *J. J. Byström* hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att 26 § 1 mom. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 skulle erhålla följande lydelse:

Försäljningsställe, som får inrättas först sedan närmaste grannar blifvit hörda och gifvit sitt bifall, skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg.

Vidare hade samme motionär i motionen, n:o 183, föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att 29 § 4 mom. samma förordning måtte få följande lydelse:

Där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning äger Konungens befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna, dock må utskänkingstiden ej utsträckas längre än till kl. 12 midnatt.

Därjämte hade herr *E. Hammarlund* i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 52, med instämmande i motionens syfte af åtta af kammarens öfriga ledamöter, föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att i 29 § 5 mom. nämnda förordning uttrycket »gudstjänst» måtte utbytas mot »högmässogudstjänst».

Utskottet hemställde:

1:o) att förevarande motion om ändring af 26 § 1 mom. brännvinsförsäljningsförordningen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o) att förevarande motion om ändring af 29 § 4 mom. brännvinsförsäljningsförordningen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att Riksdagen med bifall till herr Hammarlunds förevarande motion, ville besluta, att 29 § 5 mom. i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin skulle erhålla följande lydelse:

Under högmässogudstjänst skall utskänkingsställe alltid vara tillstängdt.

Vid betänkandet hade emellertid fogats reservationer beträffande utskottets hemställan under punkterna 2:o) och 3:o):

af herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Berg* i Göteborg, som yrkat, att Riksdagen ville besluta, att 29 § 4 mom. i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin skulle hafva följande lydelse:

Där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, äger Konungens befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna, dock att för tid efter klockan tolf tillåtelse till utskänkning endast medgifves festliga samkväm inom lokaler, till hvilka allmänheten under tiden icke äger tillträde;

samt att herr Hammarlunds motion n:o 52, om ändring af 29 § 5 mom. i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

äfvenson af herrar *Jansson* i Krakerud och *Hammarström*.

Efter föredragning af *punkten 1:o)* begärdes ordet af

Herr Risberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig att säga några ord med anledning af bevillningsutskottets utlåtande i den förevarande frågan.

Motionären föreslår, att 26 § 1 mom. i gällande brännvinsförsäljningsförordning skall få följande lydelse:

»Försäljningsställe, som får inrättas först sedan närmaste grannar blifvit hörda och gifvit sitt bifall, skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg.»

Utskottet säger i slutet af sin motivering:

»Utskottet finner sig vidare böra framhålla, att en anordning, sådan som den motionären föreslagit, skulle visa sig synnerligen svår att i praktiken tillämpa.»

Utan tvifvel har utskottet rätt i detta.

Det skulle bli synnerligen svårt att i praktiken tillämpa en sådan bestämmelse som den föreslagna, därför att så fort grannar till en sådan påtänkt krogrörelse tillfrågades, om de skulle vilja

*Ängående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

gifva sitt bifall till en sådan, detta naturligtvis skulle utfalla så, att de sade nej. Det kan icke nekas, att alltid medför ett sådant utskänkningsställe obehag och svårigheter i synnerhet för närmaste grannar, närmaste husägare och deras hyresgäster. Själf har jag här i Stockholm haft tillfälle att se och förnimma, hvad obehag det har med sig att bo i närheten af en af våra bolagskrogar. Det hör nästan till det vanliga, att — särskildt vid tiden för stängningen något efter midnatt — man blir störd af indiantjut från sällskap, som tåga hem ifrån ett sådant ställe, allt annat att förtiga. Det är också ett ganska allmänt klagomål af husägare och hyresgäster öfver att nödgas hafva ett sådant utskänkningsställe i sin närhet. Att på detta sätt tränga in med en utskänkningsrörelse med dess många obehag framstår för mig såsom rent af en rättskränkning emot dem, som bo i dess närhet. Det är helt visst att tillfoga husägarna en ekonomisk förlust — och en icke så liten sådan — enär de ofta nödgas sätta ned sina hyror för att få några hyresgäster alls, och enär de till följd häraf icke få folk, som de annars önskade få i sina bostäder.

Men en bestämmelse, sådan som den föreslagna, skulle, såsom jag redan sagt, ha till följd, att inga utskänkningsställen skulle kunna upprättas i de trakter, där de nu äro förlagda, utan att de måste förflyttas till utkanterna af staden eller till platser, som voro enstaka belägna. Men detta skulle stå i oförsonlig strid med den bestämmelse, som vi hafva i samma moment, nämligen att försäljningsställe skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg. Detta visar ju oeffter rättligheten i vårt nuvarande system, krogväsendet, sådant det nu existerar: huru man bär sig åt med det, kommer man aldrig tillrätta med detsamma. Samhället för med sig ett lik i farkosten; huru det än placeras, så stinker det. Det finnes sannernligen ingen annan bot för detta än att kasta det öfver bord. Vill någon söka finna en annan utväg än den, som är af en motionär, herr Jonsson i Hökhult, angifven i hans motion om förbud, så råkar han alltid in i oöfvervinneliga svårigheter, hvarför jag redan nu skall taga mig anledning att säga, det jag kommer att biträda hans motion, då den senare i dag skall behandlas.

Hvad åter angår den föreliggande motionen, så vill jag, då motionären icke gjort något yrkande, icke heller göra det, väl in-seende, att det icke skulle leda till något resultat. Jag vill blott konstatera det oeffter rättliga i hela vårt krogväsende.

Öfverläggningen var härmed slutad; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter föredrogs *punkten 2:o*); och yttrade därvid

Herr Berg i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det är numera icke många allvarligt tänkande människor, som försöka att

försvara supsedem. Tvärtom täfla alla att ådagalägga sin nykterhetsvänlighet. Dock ser det understundom ut, som om denna nykterhetsvänlighet icke gärna skulle sträcka sig längre än till en eller annan vacker fras. Blir det fråga om att gå »*from sounds to things*», tyckes en hel del godt folk icke vilja vara med längre. Så tyckes mig förhållandet vara med afseende å hvad motionären i denna motion yrkat.

Af många skäl fördömes kroglifvet. Det är onödigt att vid detta tillfälle framdraga de vådor i moraliskt, hygieniskt och ekonomiskt afseende, som medfölja detta lif. Efter hand ha därför ganska stränga bestämmelser träffats rörande de fattigare klassernas krogar. Föreliggande motion befattar sig emellertid icke med dem utan med de bättre situerade folkklassernas. Är lifvet på de simplare krogarna fördärfligt, är det sannerligen ej bättre på guldkrogarna. I ett afseende är det sämre bestämdt med dessa än med de förra, och det är däri, att de hållas öppna till långt fram på nätterna. Är det skadligt att öfver hufvud taget hålla till på krogar under dagens lopp, är det naturligtvis så mycket skadligare att vistas där under den tid, som enligt naturens ordning borde ägnas åt vilan.

Det är för att i någon mån råda bot på detta missförhållande, som motionen framkommit. Och jag måste instämma med motionären, då han anser det vara de bättre situerade klasserna ovärdigt att i detta hänseende föregå de sämre lottade med dåliga föredömen. Ehuru de flesta människor nu för tiden äro så ofantliga nykterhetsvänner *i orden*, kan det naturligtvis icke bli tal om att föreslå en reformering af de högre folkklassernas kroglif i afseende på stängningstiden till likhet med de fattigares. Vi ha ju redan haft erfarenhet af hvilken förfärlig uppståndelse förslaget om tolstängningen åstadkom t. ex. här i hufvudstaden. Att försöka få alla krogar på samma nivå i detta hänseende är således icke att tänka på. I likhet med motionären kan jag därför icke finna annat än att fordran på guldkrogarnas stängning åtminstone vid midnatt är mycket blygsam och i allo befogad. Bland allt, som talats och skrifvits mot tolstängningen, har man mycket svårt att kunna utleta något verkligt och vägande skäl, hvarför man skulle tillåta dessa ställen att vara öppna öfver midnatt. Redan det förhållandet, att man af praktiska skäl ej nu kan föreslå *tidigare* stängning, är ju i yttersta grad beklagligt. Är det skadligt att förtära alkoholhaltiga drycker, blir skadan naturligtvis så mycket större, ju större kvantitet däraf man inmundigar. Och det är väl alldeles naturligt, att den inmundigade kvantiteten blir större, ju längre tid man tillbringar vid dryckesbordet. Ju mera man dricker, desto ofördelaktigare måste detta blifva för ekonomien. Ju längre tid man tillbringar på krogen, desto sämre blir naturligtvis den luft man andas där, förskämd som den mer och mer blir af utdunstningar, spritångor och tobaksrök. Alla skäl synas således sannerligen tala för att guldkrogssupningen upphör åtminstone vid midnatt.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Man har invändt häremot, att det vore olämpligt att »pålägga myndiga och oförvitliga medborgare något tvång och att nykterhetsvägen ej borde få svalla bort något af den individuella friheten». Dessa ord äro, mirabile dictu, yttrade af en läkare. Till och med bevillningsutskottets majoritet, som sannerligen icke kan beskyllas för något absolutistiskt fantasteri i nykterhetsfrågan, har emellertid erkänt, att »i nykterhetsfrågan så många sociala intressen spela in, att till motarbetande af rusdrycksmissbruket äfven restriktiva åtgärder, som otvifvelaktigt innebära en inskränkning i den personliga friheten, i förevarande hänseende kunna vara befogade». I fråga om nattsupning torde nog en sådan inskränkning af den personliga friheten, vara, om någonsin, befogad. De synpunkter, som här i hufvudstaden anlagts på denna tolstängningsfråga, hafva varit åtskilligt bornerade. Man har med frenetisk ifver framhållit, att det ej skulle stämma, bland annat, med hufvudstadens egenskap af mycket besökt turistort och, framför allt, af kulturcentrum, att en sådan inskränkning här infördes. Det har ofta blifvit framhållet, att flertalet resande — till hvilkas omdöme man behöfver taga hänsyn — gärna taga seden där de komma och foga sig efter anordningar, som i likhet med denna ej kunna vara annat än till allmänt gagn. Talet om att vårt kulturcentrum Stockholm skulle neddragas till Skräköpingsnivå genom tolstängningen har i Stockholms stadsfullmäktige gendrivits genom påpekande af att flere europeiska storstäder såsom London och Wien lefva under dylika Skräköpingsförordningar utan att mot dem göra revolt.

På grund af hvad jag sålunda yttrat är det tydligt, att jag i allo delar motionärens tankar angående nattsupningen och gärna skulle vilja medverka till framgång åt hans förslag, att den Konungens befallningshafvande för närvarande tillkommande befogenheten att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, medgifva utsträckning af tiden för försäljning af brännvin skulle inskränkas därhän, att utskänkningstiden icke finge utsträckas längre än till klockan 12 midnatt.

Såsom motionären i sin motivering omnämner, har ju också från nykterhetsvänligt håll mer än en gång framställts yrkande på att den Konungens befallningshafvande nu medgifna rätten att utsträcka utskänkningstiden utöfver den i lagen i allmänhet fastställda tiden måtte borttagas. Sådana yrkanden hafva varit välgrundade. Mången Konungens befallningshafvande liksom äfven större städers kommunala myndigheter hafva nämligen ofta visat sig mera välvilliga mot rusdryckshandlandenas än nykterhetsfolkets framställningar. Hurusom Konungens befallningshafvande understundom anser sig kunna handla tvärtemot en kommuns tydligt uttalade önskan, framgår af ett i pressen nyligen omtaladt fall, som visserligen gäller myndigheternas ställning i fråga om en annan del af rusdryckslagstiftningen än den nu förevarande, men ändock tyckes mig vara mycket belysande.

Förhållandet var det, att för någon tid sedan en folkskollärare Bror Eriksson i Mjölby anmälde länsstyrelsen i Östergötlands län hos justitieombudsmannen med anledning af länsstyrelsens åtgärd att trots kommunalnämndens och kommunalstämmans enhälliga afstyrkande bevilja innehafvaren af Boxholms järnvägshotell sökt rättighet att utskänka öl och vin.

Länsstyrelsen tillämpade bestämmelsen i § 9 mom. 3 af kungl. förordningen angående försäljning af öl och vin af den 9 juni 1905, hvilken bemyndigar länsstyrelsen att, då det kan anses vara af behovet påkalladt, utan vederbörande kommunalmyndigheters hörande, meddela utskänkningsrättigheten för kortare tid än ett år. Vid rättighetens förfallotid hade den oafbrutet förnyats, hvarigenom den i verkligheten motsvarade den stadigvarande rättighet som kommunalmyndigheterna ansett sig böra afstyrka. Med anmälan till justitieombudsmannen afsågs att vinna prejudikat, huruvida ett dylikt förfaringssätt är öfverensstämmande med lagens anda.

Bevillningsutskottet anser, att bestämmelsen, att kommunalstyrelsen måste göra framställning om utsträckning, för att den skall kunna beviljas, skulle innefatta tillräcklig garanti däremot, att utskänkningstiden skulle utsträckas längre, än som finnes för orten lämpligt. Såsom det nu är ställt med de medborgerliga rättigheterna i fråga om bestämmandet rörande rusdryckshandteringen, vågar jag likväl bestämt påstå, att ingen garanti finnes för att utskänkningstiden icke här och där olämpligt utsträcker. I likhet med motionären har jag därför icke kunnat finna annat än att det vore mycket lämpligt, att Konungens befallningshafvandes utsträckningsrätt i någon mån kringskures. Emellertid har jag och min medreservant herr Ollas A. Ericsson, fastän efter mycken tvekan — det måste jag tillstå — bestämt oss för att i någon mån gifva efter för den åskådning, som gör sig gällande, att ett sådant stadgande, som det af motionären föreslagna, på vissa orter och under vissa förhållanden kan anses något för strängt. Det är på den grund vi föreslagit den hemställen till Riksdagen, som återfinnes på sidan 13 af det föreliggande betänkandet. I detta yrkande anhåller jag emellertid nu, herr talman, att få göra en obetydlig ändring, nämligen att framför orden »festliga samkväm» må inskjutas ordet »för». Jag hemställer således: att Riksdagen ville besluta, att 29 § 4 mom. i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin skall hafva följande lydelse:

Där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, äger Konungens befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna, dock att för tid efter klockan tolf tillåtelse till utskänkning endast medgifves för festliga samkväm inom lokaler, till hvilka allmänheten under tiden icke äger tillträde.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Kvarnzelius, Ericsson* i Ofvanmyra, *Anderson* i Hasselbol, *Hultkrantz, Canell, Matsson, Thavenius, Jonsson* i Lycksele, *Hörnstén, Sædén, Lundström, Hellgren, Anderson* i Baggböle, *Sehlin, Berglund, Ström, Olsson* i See, *Eriksson* i Älgered, *Johansson* i Kälkebo, *Ericsson* i Vallsta, *Sundström, Nordin, Karlsson* i Fjäl, *Eriksson* i Rödsta, *Lundblad, Jansson* i Bråten, *Nilson* i Örebro, *Forsberg, Jansson* i Edsbäcken, *Jansson* i Krakerud, *Berggren, Otto, Ersson, Olsson* i Älfdalsåsen, *Thylander, Larsson* i Klagstorp, *Bosson, Jeansson* i Kalmar, *Nilsson* i Skärhus, *Broomé* i Bårslöf, *Jönsson* i Kvarnberga, *Larsson* i Säby, *Bengtsson* i Häradsköp, *Danielsson, Räf, Hazén, Jonsson* i Hökhult, *Johansson* i Afösa, *Johansson* i Jönköping, *Olsson* i Blädinge, *Sjö, Johansson* i Öja, *Sandquist, Ericsson* i Alberga, *Pehrsson* i Österby, *Berg* i Staby, *Forssling, Sjöberg, Lundell, Risberg* och *Enander*.

Herr Moll: Herr talman! Den ärade motionären har föreslagit ett ovillkorligt förbud mot utskänkningstidens utsträckning efter klockan 12 på natten. Härpå har bevillningsutskottet icke kunnat vara med. Och, såvidt af utlåtandet synes, har icke någon enda af utskottets ledamöter utan förbehåll ställt sig på den ärade motionärens ståndpunkt. Till och med de två reservanter, som här hafva motiverat sin reservation, och af hvilka den ena nyss hade ordet, hafva ansett, att hvad motionären här föreslagit måste anses vara alltför hårdt. Därför hafva reservanterna nödgats uti sin framställning något modifiera motionärens framställning i fråga. För min del tror jag nog, att utskottet har rätt däruti, att det är olämpligt att i detta afseende fastställa bestämmelser, gällande för hela landet. Ty förhållandena äro dock på de olika orterna väsentligt olika. Det läser icke kunna bestridas.

Jag skall därför tillåta mig att, under åberopande af hvad utskottet yttrat, i all korthet yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Höjer*.

Herr Hammarström: Herr talman! Då jag reserverat mig mot utskottets beslut utan att angifva skälen, skall jag be att här få ansluta mig till herr Bergs reservation, på sätt han nu formulerat och yrkat bifall till densamma.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Utskottet har anført såsom skäl mot det yrkande, som jag har gjort, att förhållandena äro så olika i olika delar af landet, att man icke lämpligen kan hafva en gemensam bestämmelse rörande den sak, hvarom nu är fråga. Detta kan ju till en viss del vara sant. Men icke kan det väl ändå vara så väsentligt olika förhållanden, att man kan

behöfva utsträcka tiden för rusdrycksutskänkingen längre än till kl. 12 på natten. Det finnes för öfrigt en hel del andra förhållanden, mot hvilka man också skulle kunna komma med samma invändning, som man här gjort mot mig rörande denna lagstiftning. Det kan passa bra för en landsdel, men för en annan landsdel passar det icke alls. Och i alla händelser borde det vara tillräckligt, om krogarna äro öppna till midnatt.

Vidare har utskottet erinrat därom att denna sak lämpligen bör handhafvas af kommunalrepresentationerna. Det kan också vara sant till en viss del. Men då böra väl representationerna vara sammansatta något annorlunda, än hvad nu är fallet. Ty byggda, såsom de vanligen äro, på den nuvarande kommunala röst-rätten, kan det icke vara lämpligt att lägga en sådan fråga som denna nästan uteslutande i deras händer. Vi hafva också sett flera exempel på huru situationen tillspetsat sig genom de strider, som uppstått i kommunalrepresentationerna rörande denna fråga. Därför är det väl enklare, att Riksdagen gör en sådan allmän bestämmelse, att det åtminstone icke behöfver blifva tvist i kommunalrepresentationerna, huruvida krogarna skola vara öppna äfven efter klockan 12 på natten.

Det finnes också ett stöd för den mening, som blifvit framställd i min motion eller i reservationen, däruti, att till och med Stockholms stadsfullmäktige den 19 juni 1907 fattat beslut om att här ifrågavarande krogar skulle vara stängda klockan 12 på natten. Och det har föranlett öfverståthållareämbetet eller öfverståthållaren att den 5 augusti 1907 utfärda en kungörelse, däri det heter: »Sedan, i anledning af 29 § 4 mom. kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 Juni 1905, hvilken nådiga förordning med nästkommande Oktober månad träder i gällande kraft, Stockholms stadsfullmäktige den 19 Juni 1907, under förutsättning att innehafvarne af de från aktiebolaget Göteborgssystemet i Stockholm upplåtna minuthandelsrättigheter genom aftal, som af öfverståthållareämbetet fastställdes, tillförbundos att vid försäljning i myckenheter under 40 liter af de slag af spirituosa, med hvilka de ägde handla, icke sälja något under 1 krona 50 öre för liter, för sin del beslutat ändrad lydelse af 21 § öfverståthållareämbetets kungörelse angående särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm den 11 Januari 1869, sådan denna § lyder enligt öfverståthållareämbetets kungörelse den 19 Mars 1892, och därefter underställt öfverståthållareämbetets stadfästelse omförmälda beslut, samt ämbetet innevarande dag, efter det Stockholms magistrat afgifvit yttrande i ämnet, fastställt beslutet, varder till allmänhetens kännedom kungjort, att 21 § i kungörelsen angående berörda ordningsföreskrifter skall från och med den 1 Oktober 1907 erhålla följande ändrade lydelse:

I fråga om utsträckning af den tid, hvarunder brännvinsförsäljning enligt lag är i allmänhet tillåten, skall, med iakttagande

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsförsäljningsföreskrifning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

att under gudstjänst utskänkningsställe alltid skall vara tillstängdt, följande lända till efter rättelse i staden och å dess område:

a) utminuterung af brännvin må å de ställen, för hvilka öfverståthållareämbetet kan finna skäl sådant medgifva, äga rum å söckendagar från klockan 7 förmiddagen till klockan 9 eftermiddagen;

b) utskänkning af brännvin må begynna tidigast klockan 7 f. m.; och vare å sön- och helgdagar utskänkning äfven annorledes än vid måltid åt spisande gäster tillåten på eftermiddagen mellan klockan 4 och klockan 10;

c) utskänkningsidkare, som förmenar, att för hans ställe särskilda omständigheter föranleda behof af ytterligare utsträckning i försäljningstiden, må med begäran om sådan utsträckning vända sig till öfverståthållareämbetet, som då i ärendet beslutar med iakttagande:

att för tid efter klockan 12 på natten utskänkning endast medgifves för festliga samkväm inom lokaler, till hvilka allmänheten under tiden icke äger tillträde;

att sådana festliga samkväm icke anordnas i de lokaler, som äro åt allmänheten upplåtna för den vanliga utskänkingen, med mindre öfverståthållareämbetet för särskildt fall pröfvar skäligt sådant medgifva; samt

att sön- och helgdagar utskänkning annorledes än vid måltid åt spisande gäster icke tillåtes före klockan 4 e. m.»

Som synes af denna kungörelse, hafva Stockholms stadsfullmäktige just uttalat sig för denna stängningstid — klockan 12. Men jag vill äfven erinra därom, att, genom inflytelserika personers yrkande och äfven delvis genom oförsiktigt förfarande från nykterhetsvännernas sida, stadsfullmäktige ändrade detta sitt beslut senare under fjolåret. I öfverståthållareämbetets kungörelse, som på grund af detta beslut utfärdades den 7 nov. 1907, inrycktes därför i momentet c) följande bestämmelse:

»att för tid efter klockan 12 på natten utskänkning icke medgifves annorledes än dels för utskänkningsställe, där sådant pröfvas erforderligt, då utskänkning må vara där medgifven till klockan 1 på natten, under villkor att nya gäster icke må vinna tillträde till lokalen efter klockan 12 samt brännvin, vin eller öl icke heller till gäst utlämnas efter sistnämnda tid, dels ock, så framt den pröfvas erforderlig, för festligt samkväm inom lokal, till hvilken allmänheten under tiden icke äger tillträde.»

Vid den diskussion, som föregick detta senare beslut i stadsfullmäktige, framhölls det bland annat, att det var mer en ordningsfråga än en nykterhetsfråga. Det kan ju vara svårt att säga, hvilkendera frågan här har den största betydelsen. Men det kunna vi väl alla vara eniga om, att det är *både* en nykterhetsfråga och en ordningsfråga. En *nykterhetsfråga* därför, att det väl icke ändå på det hela taget kan vara annat än att befrämja nykterheten, om man kan stänga kroglokalerna så mycket som möjligt — och det

bör icke vara omöjligt att kunna stänga dem klockan 12 på natten.

Vidare har man sagt, att det är en *ordningsfråga*. Ja, det medgifver jag också. Ty det är knappast något, som så bidrager till oordning, som just rusdrycksutskänknigen och -förtäringen. Därför är det alldeles gifvet, att det är en ordningsfråga.

Och det har af en föregående talare antydts, att det äfven är, såsom jag sagt i min motion, en *hälsofråga*. Jag har här i min hand ett utlåtande af följande stockholmsläkare, professorer och doktorer: S. E. Henschen, E. Almquist, Johan Widmark, C. G. Santesson, I. Jundell, Curt Wallis, A. Alfvén, Emil Bovin, Em. Lindhagen, Johan Almkvist, Erik Ahlström, P. Haglund, Carolina Widerström, S. E. Krikortz, Hugo Toll, Maria Folkesson, Elin Beckman, C. Th. Scholander, K. Bergendal och Adil Trana, hvilka med anledning däraf att det var en af Stockholms stadsfullmäktige, en läkare, som, då frågan var före hos stadsfullmäktige, framhöll bland annat, att människan behöfver alkohol såsom stimulerande medel samt för att döfva sorger och bekymmer, att den absolutistiska ståndpunkten är absurd, att alkoholen har en biologisk mission att fylla; annars vore den icke så begärlig, och att vi (äldre personer) sitta nog icke på restauranter efter klockan tolf. Men vi skola komma ihåg, att här finnes många unga människor, mera lifskraftiga än vi, och det är en skyldighet att tillgodose deras intressen gentemot intoleranta nykterister. Det är på detta, som de nu nämnda läkarna afgifva svar eller som det heter »allvarligen protestera», då de säga, att spriten icke kan vara nödvändig i fråga om de uppgifter, som det framhölls i stadsfullmäktige, att den skulle hafva; och de säga särskildt, att det är synnerligen farligt af hälsoskäl, att krogarna skola vara öppna efter klockan 12 på natten.

Angående den sista punkten i den åsyftade stadsfullmäktigens framställning heter det i de nyss nämnda professorernas och doktorernas svarsskrifvelse bland annat: »Talet om de många lifskraftiga unga människorna, hvilkas rätt att befolka restauranterna efter klockan 12 på natten stadsfullmäktige borde beskydda, behöfves det ingen medicinsk insikt för att tillbakavisa. Hvad vistelsen sent på natten å dylika lokaler leder till för många af dessa unga individer, är väl bekant. Det är ur dessa lifskraftiga ungdomars led, som talrika alkoholister framgå; det är ock företrädesvis just dessa unga personer, som, sedan de bedöfvat sig med spritvaror, ådraga sig och sprida veneriska sjukdomar i samhället.»

Jag anser, att *detta* också kan betyda något.

Jag vet, att meningen med stadsfullmäktiges senare beslut varit, såsom äfven ofvan framhållits, att de spisande gästerna icke skulle få rekvirera in rusdrycker efter klockan 12. Men det är ju nästan ingen mening i detta, då ju i alla fall de, som komma in på krogen, kunna rekvirera så mycket de behaga före klockan 12 och sedan dricka så mycket de vilja, till dess klockan är 1, då man kan

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

stänga lokalen. Jag menar därför, att den så kallade jämkning, som skedde vid det stadsfullmäktiges sammanträde, då de ändrade sitt junibeslut af i fjol, icke betyder så synnerligen mycket. En föregående talare har också erinrat, hurusom det måste vara olämpligt, att man t. ex. skall hafva *en* lagstiftning, om jag så får säga, för öfverklassen och hafva *en annan* för underklassen. De senares lokaler skola stängas på bestämd tid, tidigare på kvällen. Men de förre skola hafva sina lokaler öppna till öfver klockan 12. Jag tycker icke, att det är för mycket begärdt af öfverklassen, att den vidkännes den lilla uppoffring, som kan ligga däri, att man åtminstone stänger lokalerna klockan 12 på natten. De borde stängas långt tidigare.

Naturligtvis har jag icke något annat yrkande att göra än det, som reservanterna gjort. Och jag ber för den skull att få instämma med den förste talaren i yrkandet om bifall till den reservation, som han och en annan ärad utskottsledamot ha afgifvit, och hvilken är bifogad detta betänkande.

Herr Hammarlund: Herr talman! Den föregående talaren ordade om ett oförsiktigt förfarande från nykterhetsvännernas sida. Ja, det skulle sannerligen vara ett i hög grad oförsiktigt förfarande från nykterhetsvännernas sida, om mot all förmodan hans yrkande en gång i tiden skulle komma att blifva lag i Sveriges rike.

Det var icke utan en viss förvåning, som jag läste denna reservation. Men ännu mer förvånad blef jag öfver att finna, att här i kammaren fanns ett sextiotal medlemmar, hvilka instämde i reservationen och att äfven motionären nu gått med på densamma. Då jag läste reservationen, tyckte jag, att det var en gammal bekant, och jag frågade mig: Hvar har jag sett den förr? Jo, i ordningsföreskrifterna för Stockholms stad. Det förefaller mig, som om reservanterna afskrifvit bestämmelserna därifrån, men, märk väl, icke de ordningsföreskrifter, som nu äro gällande för Stockholms stad, utan de ordningsföreskrifter, som gällde före den 1 oktober 1907. Det har emellertid allmänt ansetts, att dessa ordningsföreskrifter ur nykterhetssynpunkt icke voro lämpliga och att en ändring måste ske. Det vore då onekligen en mycket egendomlig situation, om Riksdagen skulle på framställning af nykterhetsvännerna besluta, att i ett moment i den för riket gällande brännvinsförsäljningsförordningen inrycka bestämmelser, som varit gällande i Stockholm, men befunnits otillfredsställande ur nykterhetssynpunkt och därför ändrats i mera nykterhetsvänlig riktning.

Reservanterna föreslå såsom regel tolfstängning, men de, som yttrat sig i frågan och äfven nu motionären, hafva erkänt, att det kan finnas fall, där detta skulle vara alldeles för strängt, och därför har gjorts det tillägg, att för tiden efter klockan 12 tillåtelse till utskänkning skulle kunna medgifvas för festligt samkväm inom lokal, till hvilken allmänheten icke under tiden ägde tillträde. Här

i Stockholm gällde före 1 oktober 1907 följande bestämmelse: att för tiden efter klockan 12 på natten utskänkning icke var medgifven, såframt det icke prövades erforderligt för ett festligt samkväm å ställe, som vid tillfället icke var upplåtet för allmänheten. Det är således ungefär ord för ord hvad som står i reservationen. Huru tillgick det då här i Stockholm före den 1 oktober 1907? Jo, det var då så, att restauratörerna ingingo med begäran att för t. ex. fjorton dagar i sänder få tillåtelse att hafva utskänkning efter klockan 12 för festligt samkväm å ställe, som för tillfället icke vore upplåtet för allmänheten. Då den allmänna utskänkningslokalen stängdes, så ansågs det, att de, som sutto kvar där inne, voro i den lyckliga ställningen, att de bildade ett festligt samkväm, och sedermera sutto de och festade till klockan 3 å 4 på natten. Det fanns ingen gräns.

Utan att någon som helst framställning inkommit till stadsfullmäktiges beredningsutskott, fann utskottet, att häri måste göras någon ändring.

Utskottet yttrade följande: »Affattningen af det nuvarande stadgandet i momentet, att för tid efter klockan 12 på natten utskänkning icke medgifves, såframt den icke prövas erforderlig för festligt samkväm å ställe, som vid tillfället icke är upplåtet för allmänheten, har synts utskottet mindre tillfredsställande, ity att stadgandet med denna sin lydelse lämnar rum för den tolkning, att utskänkningsidkare, hvilken beviljats utsträckning å utskänknings-tiden, därigenom skulle vara befogad att under tid, tillståndet afser, utskänka spirituösa drycker jämväl i sin vanliga utskänkningslokal och åt skilda sällskap. Enligt inhämtad upplysning har ock förekommit, att stadgandet i fråga på nu angifna sätt tillämpats.»

På grund häraf hemställde beredningsutskottet, att det måtte blifva en ändring i berörda hänseende, och på utskottets förslag beslöto stadsfullmäktige följande ändrade lydelse af vissa bestämmelser i ordningsföreskrifterna: »Utskänkningsidkare, som förmenar, att för hans ställe särskilda omständigheter föranleda behof af ytterligare utsträckning i försäljningstiden, må med begäran om sådan utsträckning vända sig till öfverståhållareämbetet, som då i ärendet beslutar med iakttagande: att för tid efter klockan 12 på natten utskänkning endast medgifves för festliga samkväm inom lokaler, till hvilka allmänheten under tiden icke äger tillträde; att sådana festliga samkväm icke anordnas i de lokaler, som äro åt allmänheten upplåtna för den vanliga utskänkningen, med mindre öfverståhållareämbetet för särskildt fall pröfvar skäligen sådant medgifva.»

Det blef således faktiskt en tolstängning för tiden från och med den 1 oktober 1907. Men när detta beslut skulle tillämpas, så visade det sig, som så ofta händer, att man gått för långt, ja, att man gått längre än hvad som öfverensstämde med den allmänna uppfattningen. I en stor stad som Stockholm är det ju ofta så, att sammanträden hållas långt ut på kvällarna. Herrarna veta ju,

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

att vi t. ex. här i Riksdagen ibland hålla på till klockan 12 på natten, och det finnes här åhörare, referenter och andra, som icke hafva tillträde till riksdagsrestaurangen, men som behöfva en bit mat så sent som vid tolf tiden på natten. Detta skulle blifva omöjligt genom införande af en sådan bestämmelse som den nyss upplästa; ty lokalerna skulle vara icke blott stängda utan äfven utrymda före klockan 12, så att de, som kommit in före klockan 12, icke finge stanna kvar. Teatrarna sluta ock sent, ofta inemot klockan 12. Den, som då vill hafva en bit mat efteråt, skulle icke kunna få det. Det uppstod ock missnöje med denna bestämmelse, och motioner om ändring i densamma väcktes i stadsfullmäktige. En af dessa motioner gick ut på, att de gäster, som kommit in före klockan 12, skulle få stanna kvar, men att klockan 1 lokalen ovillkorligen skulle vara utrymd. För min del ville jag, såsom herrarne kanske hafva kännedom om, icke gå så långt. Jag tyckte, att det kunde vara alldeles tillräckligt, att man ordnade saken med tagen hänsyn till dem, som behöfde mat sent på natten, och föreslog därför, att den, som kommit in före klockan 12, skulle få intaga mat och därtill öl och vin, men icke något vidare. Denna skillnad mellan spirituösa drycker å ena, samt vin och öl å andra sidan, ville stadsfullmäktiges majoritet dock icke vara med på, utan den nämnda motionen, att serveringen skulle få fortgå till klockan 1 för dem, som kommit in, men att lokalen då skulle vara utrymd, blef af stadsfullmäktiges majoritet bifallen.

Genom detta beslut har i alla fall en högst väsentlig förbättring vunnits här i Stockholm, och alla äro ense om, att den nuvarande ordningen är ur nykterhetsvänlig synpunkt afsevärdt bättre än den, som gällde före den 1 oktober 1907. Före denna tidpunkt sutto gäster kvar på de stora restaurangerna i nästan obegränsad tid. Restauratörerna funno sig icke böra köra ut de innevarande; och servitörerna hade ingen makt. Nu vet allmänheten, att den klockan 1 ovillkorligen måste vara ute från lokalen, och restauratörerna och servitörerna veta, att de klockan 1 kunna få natthvila. För ordningsmakten ställer det sig naturligtvis fördelaktigare, därigenom att man fått en bestämmelse, som kan efterlefas.

Landets största kommun har således med den nuvarande friheten i lagstiftningen infört strängare bestämmelser, än den reservanterna och äfven motionären vilja inrycka i den allmänna förordningen. Att under sådana förhållanden i den allmänna brännvinsförsäljningsförordningen inrycka en kautschuksparagraf, såsom nu föreslagits, finner jag vara meningslöst, ja, till och med skadligt, ty därigenom skulle man legalisera ett förhållande sådant som det, hvilket existerade i Stockholm före den 1 oktober 1907.

Reservanterna medgifva, att det kan tänkas fall, då det behöfves en utsträckning af tiden utöfver klockan 12. Men just därför att förhållandena äro så olika, tror jag, att Riksdagen bör akta sig för att gå för långt i detaljer, utan öfverlämna detta åt de lokala

myndigheterna, i synnerhet som det icke visat sig, att den rätt, som de hafva, har missbrukats, utan det tvärtom varit så, att det gjorts väsentliga inskränkningar.

Jag instämmer i hvad den förste talaren sade om nattsupningens skadlighet, och jag anser, att allt hvad som kan göras för att förebygga denna nattsupning också bör göras. Men jag är af den öfvertygelsen — och den har jag vunnit genom erfarenheten från Stockholm — att det icke kan åstadkommas genom den bestämmelse reservanterna föreslagit. Därför skall jag bedja att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren hade ingenting att invända mot utskottets resonemang, då det framhåller lämpligheten af att öfverlämna denna fråga i de lokala myndigheternas händer. Som det nu är, så hafva dessa myndigheter rätt att medgifva utsträckning af utskänkningstiden nästan huru långt som helst på natten. Det är mot denna rättighet, som reservanterna velat inlägga en gensaga och inskränka tiden till klockan 12 med det undantag vid särskilda fall, som reservanterna vidrört i sin reservation. Om nu detta senare kan tolkas såsom en bestämmelse tånjbarare än den som redan är gällande har åtminstone jag svårt att förstå. Är det så, att de kommunala myndigheterna icke bättre se på ordning och reda, när de besluta i sådana fall, än att de medgifva rätt för innehafvare af utskänkingsrättigheter att öppetbålla lokalerna i sådana fall, som den föregående talaren omnämnde, så kunna icke de nuvarande bestämmelserna lägga något hinder i den vägen, ty det är just under tillämpningen af dessa, som de omtalade, mindre tillfredsställande anordningarna ägt rum. Jag kan således icke finna annat, än att reservanterna verkligen gjort en afsevärd inskränkning uti de rättigheter, som enligt de nuvarande bestämmelserna kunna tillerkännas rusdrycksintressenterna, och därför ber jag, herr talman, att få vidhålla yrkandet om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen, jämlikt de därunder förekomna yrkandena, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till det af herr Berg i Göteborg under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen hafva flertalets mening för sig; men som votering åskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i andra punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
ändringar i
gällande
brännrinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det af herr Berg i Göteborg under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 90 ja men 107 nej, hvadan kammaren således med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr Berg i Göteborg under öfverläggningen framställda yrkandet.

Sedan utskottets hemställan i *punkten 3:o*) blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Ericsson i Ofvanmyra, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I de föregående två punkterna har en motionär föreslagit inskränkning i rusdryckshandteringen. I den föreliggande däremot har en motionär gjort en framställning, som afser att utvidga förmanerna för denna handtering.

Bevillningsutskottet har, såsom herrarne sett, varit emot inskränkningarna, men för utsträckningen.

En liknande fråga som denna var, såsom äfven motionären påpekat, föremål för Riksdagens pröfning år 1886, då likväl i en modifierad form. Kungl. Maj:t aflämnade nämligen en proposition, däri Kungl. Maj:t föreslog, att det moment, hvarom nu är fråga, skulle få följande lydelse:

»Under gudstjänst skall utskänkningsställe vara stängdt, där ej för den tid, då otte- eller aftonsångsgudstjänst pågår, Kungl. Maj:ts befallningshafvande på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande finner särskilda omständigheter böra föranleda undantag.»

Då var sålunda fråga om, att man i regel skulle förbjuda utskänkning äfven under aftonsångsgudstjänst, men medge Kungl. Maj:ts befallningshafvande rätt att efter vederbörande kommunala myndigheters hörande göra undantag härutinnan.

Den motionär, som nu framlagt förslag i förevarande afseende, har emellertid föreslagit en obligatorisk tillåtelse till utskänkning under aftonsångsgudstjänsten, och detta har, som sagdt, vunnit bevillningsutskottets förord. Såväl motionärerna som äfven åtskilliga andra ha förmenat, att det hvarken för kyrkan eller för nykterhets-saken är af betydelse, att de nuvarande bestämmelserna bibehållas; det skulle icke vara till skada för någon enskild ens, ifall motionärernas förslag antoges. Jag var nog oförsiktig att i utskottet medgifva, att en dylik uppfattning möjligen vore berättigad inom hufvudstaden, men jag protesterade på det allra bestämdaste emot, att den ägde fog för sig i fråga om de mindre städerna äfvensom hvad beträffar själfva landsbygden. Men af en händelse har jag kommit underfund med, att dessa påståenden, äfven hvad beträffar Stockholm, inte ägde sin riktighet.

Jag skall taga mig friheten och berätta, hur det tillgick, att jag fick en ändrad uppfattning af den saken. Tillsammans med en kamrat på dalabänken besökte jag ett kapell här förliden söndagsafton. Vi kommo litet sent, så det var med möda vi fingo en ståplats innanför dörren. Jag kom att stå emellan fyra stycken unga herrar, som tydligen kommit från ett utskänkningsställe, enär de voro något mer eller mindre berusade. Den af dem, som var mer berusad än de andra, kunde inte afhålla sig från att hörbart göra åtskilliga anmärkningar under själfva predikan. De andra tre tycktes följa med gudstjänsten uppmärksamt. Då klockan närmade sig mot 7, gjorde den orolige försök att få sina kamrater med; han ville troligtvis tillbaka till samma ställe, hvarifrån de kommit, men det lyckades honom icke att få mer än en af kamraterna med sig, de andra båda stannade kvar, tills det var slut på gudstjänsten eller fram emot åttatiden. Det är möjligt, att den säd, som med värme och kraft utsåddes af predikanten, föll ned på såväl hälleberget som den hårda vägen eller kanske bland törnen, men det är lika troligt, att den föll ned i den goda jorden. Jag följde denna tilldragelse med uppmärksamhet, och jag får försäkra herrarne, att därest jag förut skulle haft samma uppfattning i den föreliggande frågan som utskottet, så skulle jag ovillkorligen fått en annan genom denna iakttagelse. Detta var ett fall från endast en af Stockholms många kyrkor, och hvem vet, hur ofta det upprepas både i den nämnda och i de öfriga.

Jag tror, att den här frågan icke har så liten innebörd, som motionärerna sökt göra gällande, ty skulle man följa den anda, som vår statskyrka förutsätter, och äfven hålla sig till nykterhetsintresset, så tror jag, att lagstiftaren skulle helt och hållet förbjuda utskänkning af spirituösa drycker under söndagarne. Nu har emellertid lagstiftningen endast inskränkt förbudet under tid, då gudstjänst hålles. Jag frågar då: finns det någon rim och reson i att härutinnan göra någon ändring? Skola vi nu skapa en lagstiftning, som ovedersägligen skall leda till den uppfattningen, att den ena gudstjänsten icke äger samma värde som den andra? Skola vi fortsätta att ha krogarna stängda under högmässogudstjänsten, men låta dem vara öppna under aftonsångsgudstjänsten?

Skola vi inrätta oss efter som rusdrycksintressenterna vilja hafva det? Jag kan för min del icke vara med om något sådant.

Detta är, hvad jag i korthet velat framhålla med afseende å frågans innebörd beträffande sabbatens hållande i helgd och nykterhetsintresset.

Men det finnes äfven ett annat intresse, som borde beröras i detta sammanhang, och det är deras, som skola betjäna allmänheten i restaurangerna. Skulle det vara för mycket begärdt, att dessa få en timmes hvila under söndagens eftermiddag, då de här i Stockholm skola börja kl. 1 på dagen och fortsätta till kl. 1 på natten? Skulle det inte snarare vara den lagstiftande församlingen mera värdigt att

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

säga: det är för liten hvila att gifva dem endast en timmes ledighet, vi böra besluta en utsträckning af stängningstiden äfven på kvällen? Det vore mera öfverensstämmande med billighetshänsyn gentemot dessa, som skola stå och betjäna allmänheten vecka in och vecka ut. Jag tror vidare icke, att man bör fästa något afseende vid det påstående, som motionärerna göra, att det är så nödvändigt för resande och en del familjer i hufvudstaden att få bort den här berörda inskränkningen, så att de kunna få sig mat. Jag tror, att dessa ändå böra vara nöjda, ty äfven med den här inskränkningen få de ju mat, när de vilja, ehuru de inte få spirituosa.

Ja — som sagdt — bevillningsutskottet gaf förra gången, en dylik framställning gjordes, sitt förord däråt. Första Kammaren beslöt också i enlighet med utskottets förslag, men Andra Kam- maren afslog förslaget med 108 röster mot 75. Jag hoppas i det längsta, att Andra Kammaren äfven denna gång skall vägra att gifva en så beskaffad reform sin namnstämpel.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställen i denna punkt och bifall till den af mig och herr Berg i Göteborg afgifna, vid betänkandet fogade reservationen, däruti vi hemställa, att herr E. Hammarluuds motion n:o 52 om ändring af 29 § 5 mom. i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I detta anförande instämde herrar *Hammarström* och *Hultkrantz*.

Herr Hammarlund: Herr talman! Den föregående talaren menade, att det här skulle vara fråga om att införa obligatorisk tillåtelse att utskänka brännvin äfven under aftonsångstjänst. Nej, låtom oss taga reda på hvad det här verkliga gäller, och vi skola då finna, att det här icke alls är fråga om något sådant, som den föregående talaren nyss ville göra gällande.

Nu gällande brännvinsförsäljningsförordning innehåller följande stadgande: »Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af brännvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.» Detta är den allmänna regeln, och denna regel skulle nu icke på något sätt ändras. I vissa fall kunna utskänkningsställen få vara öppna äfven under sön- och helgdagar. På framställning af vederbörande kommunalstyrelse — och endast under denna förutsättning — äger Konungens befallningshafvande förordna om utskänkningstidens utsträckning, och vid meddelande af tillstånd till utskänkning å sön- eller helgdag på annat sätt än vid måltid åt spisande gäster gäller samma stadgande. Nu är det ju så, att i fråga om vissa ställen tillåtelse lämnats att utskänka brännvin äfven söndagseftermiddagar. Det finnes sålunda ställen, där utskänkning äger rum mellan kl. 5—6 e. m. och likaså efter kl. 7 e. m.; mellan klockan 6—7 får däremot icke någon servering äga rum på de ställen, där aftonsång nämnda

timme förekommer, såsom t. ex. här i Stockholm, emedan det heter här i förordningen: »Under gudstjänst skall utskänkningsställe alltid vara tillstängdt». Nu är frågan endast den: skall ett utskänkningsställe, där utskänkning får äga rum såväl före som efter aftonsångsgudstjänst, ovillkorligen vara stängdt under den tid, aftonsångsgudstjänsten pågår, eller kan, på framställning af vederbörande kommunalstyrelse, sådant tillstånd lämnas, att utskänkingen må utan afbrott kunna fortsättas? Det är just om detta senare, som jag här motionerat.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Den ärade reservanten framhöll, att nu ifrågavarande paragraf hade stått oantastad i 22 år — det var nämligen år 1886, som försök senast gjordes att få densamma ändrad. Ja, det är sant, att denna paragraf stått oantastad i 22 år, men jag vill likväl fråga: hvilken glädje ha nykterhetsvännerna haft af denna pappersbestämmelse? Har denna bestämmelse på något det ringaste sätt gagnat nykterhetssaken i vårt land? Ja, om en främling måhända frågat: »Hur ha ni det ställt med nykterhetslagstiftningen här i detta land?» — ha nykterhetsvännerna kunnat säga: »Jo, vi ha redan för 22 år sedan kommit så långt, att under vissa timmar får man i de större städerna på söndagseftermiddagen icke ett glas renskt vin till middagen.» Men om så främlingen frågar: »Har då denna paragraf minskat spritkonsumtionen?», måste man sanningsenligt svara: »Nej, saken är nog den, att med tillämpningen af denna paragraf har det varit si och så.»

Bland reservanterna är äfven herr Berg från Göteborg, och han torde kanske vara den, som bäst är i tillfälle att veta, att det ännu i dag finnes i vårt land stora samhällen, där det absolut icke kommer i fråga att tillämpa nu förevarande paragraf.

Hvarför tillämpas då icke denna paragraf? Jo, påtagligen därför, att ordningsmakten tycker, att det är alldeles orimligt, att, ifall en person strax före kl. 6 en söndagseftermiddag kommit in på en restaurang för att intaga sin middagsmåltid och han till denna blifvit serverad ett glas öl eller ett glas vin, betjäningen i det ögonblick, klockan slår sex, skall taga bort öl- eller vinglasen ifrån bordet. Det har icke ingått i det allmänna medvetandet, att det skulle vara något orätt att i detta fall förfara så, som man hittills gjort.

Stadgandet i fråga har existerat i 22 år utan att här i Stockholm ha blifvit tillämpadt förrän den 1 oktober 1907. Då sade nämligen ordningsmakten här i staden: det är slut med dispensen i detta fall, lagen skall oeftergifligen tillämpas. Då började man emellertid komma under fund med, att denna bestämmelse, som stått på papperet i 22 år, förde med sig en massa olägenheter. Det var en krånglighetsbestämmelse, som blott vore ägnad att väcka förargelse.

Förhållandet är ju det, att kl. 6—7 e. m. för många personer är den vanliga middagstiden. Nu blir det så, att från den, som kommer in före klockan 6 och sitter och äter, tager man bort

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

glasen. Denna bestämmelse drabbar egentligen endast de största städerna. Jag har varit i Rättvik, och jag kan vitsorda, att det mötte icke det ringaste hinder för mig att en söndagseftermiddag på hvilken timme som helst få hvad jag önskade i fråga om dryck. Jag har till och med varit på Ofvanmyra gästgifvaregård, och vid den tid, jag var där, mötte det en söndagseftermiddag inga hinder att få hvad jag önskade i fråga om spirituosa. Nu har jag hört, att från och med i år äro förhållandena ändrade i detta fall med hänsyn till Ofvanmyra, men i fråga om Rättvik gälla de fortfarande. En stockholmare, som reser till Rättvik, är sålunda i den lyckliga ställning, att han på denna tid kan få hvad han vill, men om en person kommer från Rättvik hit till Stockholm, kan han icke få dessa saker. Jag hemställer, om detta icke är en orättvisa mot landsorten och om icke denna orättvisa borde upphävas så skyndsamt som möjligt, så att stad och land i detta fall blefve likställda.

I de större städernas grannskap finnas restauranger, s. k. utvärds-hus. Vi ha här i Stockholm Stallmästaregården, Ulriksdal, Salt-sjöbaden, Nackanäs, Vaxholm o. s. v. De församlingar, hvori dessa ställen äro belägna, ha icke någon aftonsång, och det möter sålunda icke hinder att på något af dessa ställen i lugn och ro intaga sin middag om söndagen. En resande, som bor på hotell Rydberg, kan icke gå ned i hotellets matsal mellan klockan 6 och 7 och intaga sin middag med ett glas öl, men om han t. ex. sätter sig på spår-vagn och far till Stallmästaregården och kommer några steg utan-för stadens tull, möter det icke hinder för honom att få hvad han önskar. Jag hemställer till nykterhetsvännerna, om det är rim och reson i en sådan lagstiftning eller om det kan sägas, att den gagnar nykterheten.

Nu ha de ärade reservanterna andragit två skäl för den nu-varande bestämmelsens bibehållande. Det ena är det, att detta ändringsförslag skulle utgöra ett steg tillbaka med afseende å sabbatens hållande i helgd. Men, mina herrar, icke kan väl det, att man på en restaurang äter middag mellan klockan 6 och 7 och får ett glas öl till maten, sägas innebära ett ohelgande af sabbaten. Den, som nu blir förgad öfver, att han får sin middagsro af-bruten, går väl i regel icke till aftonsången. De fyra herrar, som en föregående talare ordade om, voro väl sådana, som blifvit förgade öfver den nya ordningen här i Stockholm och upprymda af spritångor läto sin förgelse gå ut öfver kyrkan. Icke kan väl det, att kyrkor och bönehus befolkas af en sådan publik, vara af gagn och betydelse för den kyrkliga saken. Det har för mig upp-gifvits, att en viss kyrka här i Stockholm mycket befolkas af dylika personer, som sitta där i värmen och sofva ruset af sig och som sedan klockan 7 fortsätta på restaurangen med förstärkta krafter.

Att det här icke kan vara fråga om något kyrkligt intresse anser jag framgå af den omständigheten, att min motion rent af

framkommit på grund af påtryckning från kyrkligt håll, därför att man från kyrklig synpunkt ansett det vara olämpligt, ja, oklokt att ha en sådan lagstiftning. Jag skall be att få hänvisa till ett uttalande af en kyrkans man, som finnes återgifvet i betänkandet på sid. 8. Han säger där: »Hvad däremot aftonsången angår, måste jag för min del uttrycka den meningen, att det är abderitiskt — för egen del har jag använt ordet barbariskt — att människor, som satt sig ner att äta middag i efter våra förhållanden vanlig tid, skola afbryta detta loffiga förehafvande; de få icke äta sin mat och ej dricka vin, emedan andra människor vilja besöka aftonsången. Ja, jag går så långt, att jag beklagar det för kyrkans skull, emedan det ju är alldeles gifvet — det ligger nämligen i den mänskliga svaghetsens natur — att man icke kan låta detta vara detta, utan att man skjuter in något annat, som är främmande för saken. När folk satt sig till middagsbordet vid femtiden och klockan 6 få höra kyrkklockorna, och en hofmästare kommer fram till dem och säger, att de måste aflägsna sig — sedan detta sades, har den ändring skett i ordningsföreskrifterna för Stockholm, att de visserligen kunna få sitta kvar, men få ej förtära t. ex. ett glas öl — ty nu är det aftonsång, då man hvarken får äta eller dricka; tro herrarna, att matgästerna läsa några särdeles vackra ord öfver kyrka och prästerskap vid detta tillfälle? Nej, men för detta bär dock icke kyrkan eller prästerskapet skulden; de hafva mig veterligen aldrig begärt någon sådan lagstiftning.»

Vidare säga reservanternas, att ett bifall till motionen skulle utgöra ett steg tillbaka från nykterhetsprincipiell synpunkt. Alltså, om man en gång fått in i lagstiftningen en bestämmelse, en paragraf, som ansetts tillkommen i nykterhetsvänligt syfte, så skall denna paragraf stå kvar i evighet, äfven om det visar sig, att den är opraktisk vid tillämpningen och att den icke har någon som helst betydelse för nykterheten, utan snarare motverkar syftet.

En bidragande orsak till att jag väckt motionen är, att jag ansett ändring nödvändig särskildt ur turistsynpunkt. Det är tusentals främlingar, som komma till vår stad och finna det besynnerligt att komma till en hufvudstad med så kuriösa bestämmelser. De finna något ogästvänligt i detta, att de icke få sitta i lugn och ro och intaga sin middagsmåltid en söndagseftermiddag, och de kunna omöjligt inse, att denna föreskrift tillkommit för att främja nykterheten.

Det gäller om lagstiftaren detsamma som om den enskilde: det värsta man kan göra är att göra sig löjlig. Äfven lagstiftarne böra akta sig för att stifta sådana lagar, hvarigenom man gör sig löjlig. Man kan säga: vi sätta oss öfver det där, vi bry oss icke om hvad andra tycka, vi vilja ha det på det viset. Men hvarför på rent trots göra sig löjlig, då vi icke själfva ha den ringaste nytta däraf? Nej, låtom oss vara nyktra, äfven då det är fråga om att lagstifta rörande rusdryckerna. En nykter upplåtning om hvad som är

*Ändrade
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

praktisk nykterhetspolitik fordrar sådana reformer i lagstiftningen, som verkligen kunna leda till en minskning i rusdrycksförtärandet, men finner sig ej betjänad med pappersbestämmelser, som enligt vunnun erfarenhet äro ur saklig synpunkt betydelselösa och vid den praktiska tillämpningen leda till absurditeter, jämte det att de åstadkomma förtret och obehag för laglydiga medborgare, hvilka intet annat ondt hafva i sinnet än att de önska en söndagseftermiddag i fred och ro intaga sin middag på en offentlig restaurang. Och framför allt gäller det att lagstifta så, att allmänheten kan ha respekt för lagstiftningen. Men det får man icke, då man ser, att det står något i lagparagrafen, men att det icke är meningen att tillämpa detsamma.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag skall icke försöka att följa motionären i hans långa anförande. Jag skall endast fastslå det sista han nämnde, nämligen att man icke skall försöka att göra sig löjlig, då det gäller lagstiftningar vare sig på det ena eller andra området. Jag vill fastslå detta därför, att det synes mig, som hade han själf kanske icke befriat sig fullständigt från detta. Jag skall sålunda endast fästa mig vid några rader i hans motion. Han läste äfven upp något annat, som en annan talare yttrat; jag skall komma till detta sedan. Det står nämligen i motionen på sjunde sidan: »Men då kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905, jämförd med kungl. förordningen angående försäljning af vin och öl samma dag, lägger hinder i vägen för att vin eller öl m. fl. drycker få å utskänkningsställe förtäras under aftonsångsgudstjänst, har den ordningen numera måst å restaurangerna införas, att då klockan slår sex en söndagseftermiddag, borttagas från borden alla icke alkoholfria drycker. Detta väcker naturligtvis i många fall förargelse, särskildt hos resande, som äro vana att vid denna tid få i lugn och ro intaga sin middagsmåltid.»

Jag hemställer till herrarne: om en person sätter sig ner klockan fem och äter sin middag och fortsätter till klockan sex och betjäningen då kommer in och tar bort alla drycker, som icke äro alkoholfria, skall detta då så störa hans ro, så att han icke kan fortsätta sin måltid? Jag tycker, att, om dessa alkoholhaltiga drycker tas bort, sedan man spisat god mat och druckit vin en timme, man i lugn och ro skall kunna fortsätta. Man kan väl, om man icke redan då vill begynna dricka sitt kaffe, börja tända sin cigarr och smaka på nykteristernas alkoholfria drycker och språka en timme och så; när timmen är slut, får man fram de alkoholhaltiga dryckerna och kan fortsätta med kaffet och med dem. Jag kan icke finna, att detta är någon olycka. Jag tycker snarare, att det är löjligt att påstå, att man icke kan i lugn och ro förtära sin middag, därför att de drycker tas bort eu timme, som innehålla alkohol.

Motionären anförde ett uttalande af en högt ärad man i Stockholm, kyrkoherden d:r Sam. Fries. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på, att d:r Fries säger någonting helt annat än motionären. Han säger: »När folk satt sig till middagsbordet vid femtiden och kl. 6 få höra kyrkklockorna, och en hofmästare kommer fram till dem och säger, att de måste aflägsna sig, ty nu är det aftonsång, då man *hvarken* får äta eller dricka, tro herrarne, att matgästerna läsa några särdeles vackra ord öfver kyrka och prästerskap vid detta tillfälle? Nej, men för detta bär dock icke kyrkan eller prästerskapet skulden; de hafva mig veterligen aldrig begärt någon sådan lagstiftning.»

Sålunda säger motionären, att de ta bort de alkoholhaltiga dryckerna, men d:r Fries säger, att de *hvarken* få äta eller dricka. Det må lända d:r Fries till heder, att han icke känner till förhållandena, men det visar, att en kyrkoherde, som har den ställning som d:r Fries, icke borde syssla med brännvinsförordningen, ty man finner, att han ägnat för liten uppmärksamhet åt densamma. Jag tror dock, att i det d:r Fries anför i sista meningen här har han fullkomligt rätt. Han säger: »men för detta bär dock icke kyrkan eller prästerskapet skulden; de hafva mig veterligen aldrig begärt någon sådan lagstiftning». Dock förekomma många ljuspunkter äfven bland prästerskapet. Skall man taga prästerskapet i sin helhet och vänta att därifrån få en lagstiftning mot rusdryckshandteringen, då tror jag, att vi få vänta; så att från den synpunkten har han nog fullkomligt rätt.

Men det är ett annat ord, som jag icke kan förstå och som jag skulle önska, att någon ärad talare ville lämna upplysning om. Doktor Fries säger, att icke kyrkan eller prästerskapet har skulden för nu gällande bestämmelse. Hvad menar han med kyrkan i detta sammanhang eller hvad är egentligen kyrkan? Då Riksdagen fattar ett beslut eller stiftar en lag, representerar den hela svenska folket, och då prästerskapet icke har begärt denna lagstiftning, hur skulle då det, som man kallar kyrkan, kunna begära att få densamma? Jag kan icke fatta ordet kyrka i denna fråga. Därför vore det ganska nyttigt för mig och kanske flera att få veta, hvad man egentligen menar härmed. Man talar mången gång om kyrkan och ger henne skulden för mycket, utan att man ger till känna, hvad man egentligen förstår med kyrkan. Jag har flera gånger frågat personer härom, men icke kunnat få något svar.

Jag tror, att förhållandet är detsamma här, ty om man tager bort prästerskapet och tager bort svenska representationen, som representerar hela svenska folket, då måste kyrkan vara något, som icke stöder sig på någonting alls, och då kan icke kyrkan begära en sådan lag.

Jag tror icke, att det är nödigt, att jag fortsätter längre med denna fråga, och jag får därför sluta. Men af hvad jag sagt framgår naturligtvis, att jag yrkar afslag på såväl utskottets hemställen som motionärens förslag och bifall till reservationen.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Herr Eriksson i Älgered: Herr talman! Det är hufvudsakligen två motsatta principiella intressen, som här vägas mot hvarandra. Det ena af dessa — man kan åter dela upp det i tvenne — förläktas af motionären, hvars framställning blifvit tillstyrkt af utskottet. Det gäller den personliga friheten. Man menar, att det här är fråga om att göra en inskränkning i densamma, men att man framför allt bör bevara den och att, därest man icke så gör, man skapar ringaktning för bestående lagar och författningar. Men därvidlag är att märka, att åsikterna inom samhället äro så högst olika och att de, som numera förläpta nykterhetsprincipen, äro så starkt representerade, att man måste taga betydlig hänsyn äfven till deras intressen. Jag tror därför, att, säga hvad man vill om den personliga friheten och själfbestämmningsrätten, det icke kan påstås, att man träder den för när genom att bibehålla den lagstiftning, som råder.

Herr Hammarlund representerar i sin motion ett annat intresse, som står på samma sida. Och det är frågan, hurudana lagar man bör ha i ett land — lagar, som kunna efterleivas, eller sådana, att de trampas under fötterna, därför att de icke kunna efterleivas. Herr Hammarlund förmodade, att dessa lagar tillhöra det senare slaget, att de endast äro pappersparagrafer och bestämmelser utan motsvarande faktisk bakgrund, och han förmåler, att under de tjugutvå år, som den paragraf varit gällande, om hvars ändring han motionerar, det visat sig, att den i många fall här i hufvudstaden icke tillämpats, och att det först är efter revisionen af brännvinsförsäljningsförordningen, som den börjat tillämpas.

Men att den nu på sistone börjat tillämpas, visar väl, att det icke är så helt med dess föregifna karaktär af pappersparagraf.

För min del anser jag, att det visserligen är af stor vikt, att lagarna bli sådana, att de kunna efterleivas, men jag är ingalunda af den uppfattningen, att man bör gå så långt, att man icke vågar företaga en reform, därför att man kan befara, att den måhända icke till punkt och pricka skall efterleivas. I så fall tror jag, att man finge vänta med många af våra stora reformer.

Dessa intressen äro som sagdt representerade i herr Hammarlunds motion och i det tillstyrkande utlåtande, som utskottet afgifvit öfver densamma.

Men mot dessa skäl bör, synes det mig, väga ett annat, såsom också här något betonats, och det är aktningen för religionen och den offentliga gudstjänsten. Om det nu vore så, att gudstjänst endast förekomme kl. 11 f. m. och att man sålunda icke regelbundet hade aftonsång eller gudstjänst kl. 6, utan att detta endast vore i undantagsfall, skulle det ställa sig annorlunda. Men nu är det ett faktum, att det här i hufvudstaden på nästan lika många ställen, som det är gudstjänst kl. 11, också är kl. 6. Men om det är nödvändigt att gifva aktning åt gudstjänsten om förmiddagen, så bör det vara lika angeläget att gifva aktning och helgd åt densamma

på eftermiddagen, ty om religionen är af vikt ena gången på dagen, bör den vara af lika vikt också den andra gången. Och då vi nu ha en statskyrka och icke ha nog med de frireligiösa samfundet, synes det mig i alla fall egendomligt, att man vill vara med om att trampa kyrkans bud under fötterna och visa tydlig och bestämd ringaktning mot densamma genom att låta krogarna stå öppna samtidigt som den offentliga gudstjänsten pågår.

Om jag sålunda ställer dessa båda intressen gentemot hvarandra, tyckes mig detta senare, att gifva aktning åt gudstjänsten, vara så betydligt öfvervägande, och olägenheten af en inskränkning i den personliga friheten och olägenheten af att icke kunna upprätthålla lag och författning vara så underlägsna, att man i allt fall bör bibehålla den lag vi ha.

På grund af dessa skäl skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets hemställan och be att få förena mig med herr Ollas Anders Ericsson i hans yrkande.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Herr Hazén: Herr talman, mina herrar! Det har såväl i motionen som äfven i herr Hammarlunds anförande citerats ett anförande af kyrkoherden, teologie doktor S. A. Fries. Och eftersom detta yttrande kommit in både i den ena och den andra formen, ber jag att något få beröra det. Han har sagt, att han finner detta stadgande rent af barbariskt. Jag kan icke fatta, hur han från sin erfarenhet kunnat komma till den slutsatsen. Då han tjänstgjorde i Storkyrkan, plögade jag förr besöka ottesången, när han predikade. Nu är det så, att bredvid denna kyrka ligger en af de där stora krogarna. När klockorna ringde till ottesång, stängdes krogen. Följden blef att ett fyrtio- eller femtiotal af dess arma invånare tog sin tillflykt till kyrkan, såsom herr Hammarlund mycket riktigt nämnde med afseende på aftonsången. — De kommo där i sina krogkläder. Nu hade det för predikanten varit ett utsökt tillfälle att säga ett värmande barmhärtighetens ord till dessa. Eller åtminstone hade det varit en mycket närgående anledning att känna, fatta och förstå, att sådana finnes, som möjligen böra bli föremål för alldeles speciell kristlig verksamhet. Vare sig det skedde eller ej, gjorde det på mig ett sådant intryck, att det blifvit en af de allra kraftigaste nykterhetspredikningar, jag erhållit i denna stad. Och jag tror, att, om också icke dessa för egen del hämtade någon nytta af sin gudstjänst, det kunde vara till nytta för tänkande åhörare att se denna skara. Det finnes en del personer inom den bildade klassen, som icke veta hvad dryckenskapen har för följder eller se, hvad som finnes där bakom. De kunde gjort samma slutsats som jag, kunde tänkt så: det går så till, detta blir följden. Alltså när vi se krogkunderna komma in i sina sölade dräkter och arma gestalter, må vi då ställa så till, att krogen hålles stängd icke blott en timme på söndagen, må vi om möjligt bringa det därhän, att den är stängd hela söndagen! Så torde det lända till att vi få mera söndags-

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

människor och äfven människor med söndagskläder. — Jag tror, att man kunde kommit till en sådan slutsats i stället för den jag nu riktat mig mot.

Det har framhållts, att kyrkan eller prästerskapet icke är skuld till att paragrafen kommit till. Det är jag icke så säker på. Jag vill icke inlåta mig på något samtal med den näst föregående talaren om hvad man skall förstå med kyrka i detta sammanhang, men jag håller mig till prästerskapet, och jag är icke så säker på, huruvida det ändå icke är genom dess tillskyndelse denna paragraf kommit till. Naturligtvis tillsammans med det konungsliga prästerskapet, och desslikes tillsammans med många andra, som äro vänligt stämda mot sabbaten och nykterheten!

Det finnes emellertid flera skäl för att ett sådant stadgande kommit till. En del äro redan förut anförda. Här finnas *sabbats-skäl*. Det är, om man går till grunden, en stor skillnad på sabbat, sabbatshelgd, och gängse utskänkningsrörelse. Syftemålet är ändå mycket olika. Ty hvad är sabbatshvilans och dess gudstjänsters innersta syftemål? Är det icke att skapa sabbatsro, att väcka, undervisa, ge lyftning åt folket? Men huru förhåller det sig med utskänkningsrörelsen? Hvad är syftemålet? Det må man lämna därhän, men följden af den blir alldeles säkert det, som är raka motsatsen — förråelse, oordningar och allt sådant, som drager ned folket.

Utskottet har icke heller tagit upp till diskussion, huruvida detta är någon sabbatsfråga eller ej, utan visligen gått det förbi. Och det var ganska rätt gjordt af utskottet, ty om det velat framställa något sådant, skulle det i grund blifvit, att staten betar sig så i lagstiftning, som ville den tjäna tvenne motsatta herrar.

Vi ha vidare *nykterhets-skäl*. Detta är redan förut framställt, och vore det icke en nykterhetsfråga, så skulle man nog icke gjort så stora anstängningar för att få bort denna paragraf.

Men jag skall nu lämna detta, för att i stället trycka på något, som redan af herr Ollas Ericsson framställdes. Det finnes nämligen ett annat skäl, som jag vill kalla *humanitetsskälet*. Man tänker uti motionen mycket barmhärtigt på allmänheten, särskildt på den del af allmänheten, som man kallar för resande, och som ju önskar att äta sin middag och drieka sitt vin i god ro. Ja, det är snällt och vackert, att man tänker på oss resande; men man må också tänka på den stora skara af betjäning, som är indragen uti utskänkningsrörelsen, Dessa äro också människor, äfven de hafva religiös förmåga; och man bör väl icke, därför att de äro med i denna rörelse, anse dem så långt bortkomna, att det icke, åtminstone för några bland dem, skulle finnas en religiös dragning och en längtan att på söndagen få denna tillfredsställd.

Nu säger man: de kunna ju besöka högmässan. Ja, visserligen; men, såsom redan förut blifvit framhållet, är det ju så, att de som hafva aftonsångstiden till sin middagstid, de hafva högmässo-

tiden till sin frukosttid; hvarför restaurantpersonalen ständigt skulle vara bunden och förhindrad från att gifva uttryck åt det djupaste och ädlaste, som en människa här på jorden kan känna. För öfrigt, om de icke vilja begagna den fritid, de på söndagen hafva, till att deltaga i den allmänne gudstjänsten, så äro de ju i alla fall människor, som kunna behöfva en smula vederkvickelse, rent lekamlig och fysisk vederkvickelse, och icke vara bundna hela söndagen.

Inför många af oss är dessutom rusdrycksrörelsen en farlig handtering. Om vi hafva några barn, så vilja vi icke gärna låta dem komma in i denna rörelse; ty vi känna med oss, att det är en mycket farlig rörelse. Nu finnes här uti denna paragraf något, som vi skulle kunna kalla för en skyddsanordning i denna farliga handtering; skulle vi då vara med om att taga bort den? Vi pläga ju i andra fall, där det är fråga om en farlig rörelse eller en farlig handtering, vara mycket barmhärtiga mot de små och ringa i samhället; skulle vi då icke nu ställa oss på deras sida i en så viktig fråga som denna? Ja, jag hoppas, att inom denna kammare, där humanitetsskäl, i synnerhet när det gäller att skydda de små, hafva så mycket gehör, särskildt denna synpunkt må få göra sig gällande.

Det finnes vidare ett skäl, som jag skulle vilja framdraga, och som skulle kunna kallas *klass-skälet*. Det är icke intaget i själfva klämman i motionen; men af motiveringen framgår mycket klart och tydligt, att man nu önskar en förändring i syfte att tjäna särskildt en del bättre lottade med afseende på deras lefnadsvanor. Jag må säga, att om vi läsa rusdryckslagstiftningen och se på, huru många undantagsbestämmelser den har och huru dessa undantagsbestämmelser af vederbörande blifvit in i det yttersta utnyttjade till förmån för de s. k. bättre klasserna, då är det underligt, att man nu vill komma och taga bort detta stadgande för att skapa ett nytt privilegium, som tillika är ett mycket farligt privilegium, om man rätt ser på saken. Jag tror, att de bättre lottade, hvilkas talan man med denna motion velat föra, äro i den ställningen, att de mycket väl kunna behöfva att få en liten påverkan, på det att de må känna, dels att det är sabbat och dels att det finnes en rörelse i tiden, som heter nykterhetsrörelsen. De söka på allt sätt och vis att komma undan nykterhetsfrågan; men de behöfva verkligen känna, att en sådan fråga finnes; och kan denna lilla paragraf vidmakthålla känslan däraf, så är den väl försvarad. Det kan därvid nog hända, att en och annan blir förbittrad; men blir han förbittrad, så är det ett uttryck för, att han känner, att det är något som är i vägen; och då kan det hända, att han kan komma att stanna och öfverväga, hvad det är som är i vägen och i hvad hänseende det är befogadt; ty man får väl ändock icke tänka, att det är blott tanklösa personer inom det lägret.

Ja, mina herrar, denna fråga synes ringa, men den är af en stor principiell innebörd. Så fattades den år 1886, då den också var framme. Men då kom den på den konungsliga vägen; och när

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)

vi läsa förhandlingarna om denna fråga, är det märkvärdigt och förvånande att se, med hvilken eld och ifver den togs icke blott i Riksdagen utan också i landet rundt omkring. Här inkommo petitioner i frågan från stora folkskaror både i stad och på landsbygd. Dåvarande statsministern, excellensen Themptander gick själf i elden för frågan, för att vinna framgång åt densamma, men förgäfvades; och då uppträdde män med präktiga anföranden, såsom herrar Waldenström, Wretlind, Nyström, Nyqvist, Ekman, Gumælius och vice talmannen Larsson, och det var instämmanden af ännu flera. Några af dessa män finnas ännu kvar i kammaren. Jag må säga, att det vore beklagligt, om vi icke skulle kunna uppehålla denna lilla förbudsparagraf, utan skulle behöfva retirera till att släppa också den, allra helst som jag icke finner, att några talande skäl härtill förefinnas.

På grund af hvad jag nu anført, vågar jag alltså — och icke minst med blicken fäst på dessa små, på denna stora skara af be-tjäning, hvilkas rätt i denna fråga bör skyddas, samt då frågan i grunden är en humanitetsfråga och denna paragraf är en skydds-anordning, som vi icke utan vidare böra taga bort — vågar jag hemställa om afslag å motionen och å utskottets hemställan samt om bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *von Schéele, Risberg, Sjöberg, Räf, Bengtsson* i Häradsköp *Danielsson, Enander, Ström, Olsson* i See, *Jonsson* i Hökhult, *Canell* och *Sædén*.

Herr Johansson i Öja: Herr talman! Det förefaller mig något egendomligt, då jag finner, att majoriteten inom utskottet har varit med om en utsträckning af utskänkningen sön- och helgdagar. Jag anser, att gudstjänst under otte- och aftonsång kan vara lika högtidlig och helig som under den s. k. högmässan. Bifalles här utskottets förslag, så torde det icke dröja länge, innan man kommer och begär, att utskänkning skall få försiggå äfven under högmässogudstjänsten. Det talas så mycket i nuvarande tid om svenska folkets afkristning; om vi nu här skulle biträda utskottets förslag, så anser jag, att vi hafva kommit ett långt stycke på den vägen. Jag anser för öfrigt det vara ovärdigt en kristen stat och ett upplyst folk att tillåta utskänkning ens någon tid utaf sabbaten. Om svenska folket vore kvitt söndagssupperingen, så tror jag, att en mängd brister och elände skulle vara afhjälpta.

Man skyller nu på maten och säger, att man med den nuvarande ordningen icke får mat. Men det vill ju ingen förmena någon; och jag anser, att matservering borde kunna ske hvilken tid som helst. Det är emellertid egentligen icke därpå det hänger. Det har anförts här af motionärerna, att Stockholms präster skulle vara med om denna reform — denna *tillbakagångsreform*, skulle jag vilja säga — men vi höra här, att präster i denna kammare icke

äro med därom och icke vilja följa med på den vägen. Äfven ur hygienisk synpunkt anser jag det vara af behovvet påkalladt, att lokalerna utrymmas en timme på eftermiddagen; och jag kan ej finna, att det är vare sig nyttigt eller högst nödigt att den nu ifrågavarande ändringen kommer till stånd. På grund däraf yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Herr Kjellberg: Herr talman! Då jag såg den korta motiveringen till reservanternas hemställan, så förvånade det mig att bakom de få raderna skymta ett tankedigert innehåll, i det att reservanterna syntes vilja framhålla, att såväl från nykterhetsprincipiell synpunkt som från synpunkten af sabbatens hållande i helgd det skulle vara högst betänkligt att tillmötesgå motionärernas önskan.

Under debatten hafva åtskilliga synpunkter framkommit: man har sett denna fråga från praktisk nykterhetssynpunkt; man har vidare sett den från religiös synpunkt och från humanitetssynpunkt. Hvad nu beträffar nykterhetssynpunkten, så måste jag erkänna, att den för mig i denna fråga icke kan spela någon nämnvärd rol af det skälet, att jag anser att nykterhetsverksamheten framför allt bör vara målmedveten och söka nå sitt mål med väl öfvertänkt medel — medel, som verkligen kunna uträtta något. Jag kan icke finna, att tillämpningen af den lagtext, som motionärerna här önska ändrad, i egentlig mening har någon praktisk innebörd för nykterhetssträfvandena. Det är en helt annan sak med den fråga (om »tolfstängningen»), som nyss afgjordes här i kammaren. Beträffande den frågan kan jag medge, att där ligger mycket af vikt bakom, och att den frågan kan spela en roll i nykterhetsafseende; men här förbåller sig saken på helt annat sätt. Att personer skulle under en viss timme på eftermiddagen afbryta ett påbörjad förtärande af alkoholhaltiga drycker, det medger jag kunna hafva betydelse; men denna betydelse anser jag fullständigt upphäfvad, om de, såsom här är fallet, efteråt få fortsätta igen.

Hvad är nu den egentliga grunden till detta afbrott, som då skall inträda? Jo, det är en kyrklig orsak. Det skall hos dessa personer, från hvilka man tar bort glaset med de alkoholhaltiga dryckerna, erinras: nu firar en del af samhällets medlemmar gudstjänst, hvarför ni nu böra iakttaga ett annat uppförande än ni göra före kl. 6 och efter kl. 7. Men bakom denna kyrkliga synpunkt ligger en djupare, en religiös synpunkt, den nämligen att det skulle vara en stund på söndagen, då människorna skola ägna sig åt andakt och åt sinnets hvila. Men jag frågar, om det är en synnerligen lämplig utväg man i detta afseende valt, då man från personer, som sitta kvar vid sina middagsbord, tar bort de rusgifvande dryckerna och säger till dem, att de böra iakttaga sabbatens helgd genom att ägna någon del af dess eftermiddag, exempelvis kl. 6—7, till andakt och till sinnets ro.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Från läkaresynpunkt, från fysiologisk synpunkt måste jag i högsta grad hålla på söndagens, helgdagens betydelse. Om man icke kan få den för organismen nödiga hvilan tillförsäkrad på annat sätt än genom ett lagstadgande i berörd riktning — hvaraf behöfvet framträder inom industriens område och för öfrigt litet hvarstans — så bör man både af humanitetsskäl och af reut fysiologiska skäl söka att genom lagstiftning tillse att den hvila, som söndagen är ägnad att erbjuda, verkligen kommer till sin rätt.

Men den humanitetssynpunkt, som här i dag framhållits i afseende på betjäningen vid restauranterna, spelar — jag vill betona detta — en mycket liten roll för denna betjäning. För det första är det knappt troligt, att ett afbrott i serveringen verkligen kommer att medföra någon nämnvärd hvila för denna betjäning. Den kommer nog att sysselsättas äfven under en del af denna »hvilostund». Jag vill nämligen fästa herrarnes uppmärksamhet på, att det är troligt, att betjäningen får en del efterarbete efter klockan 6 och en del förarbete före klockan 7 — för att nu taga ett visst timplag. För betjäningen torde alltså denna timmes ledighet knappast vara af någon betydelse. Den kan tvärtom medföra en olägenhet, nämligen i så måtto, att arbetets uppdelande i olika skift kan försvåras genom ett dylikt afbrott. Den humanitetssynpunkt, hvilken jag eljest med värme vill förfäktas, då det gäller betjäningen vid de etablissement, hvarom här är fråga, kan således enligt mitt förmenande i den nu föreliggande frågan knappast spela någon roll.

Vidare vill jag framhålla, att en sådan reform, som att man afbryter något i fullt medvetande om, att man efter en stund kommer att fortsätta med detsamma, knappast har någon praktisk innebörd ifrån nykterhetsvänlig synpunkt. Och icke heller kan det väl enligt mitt förmenande från religiös synpunkt ha någon betydelse, att man ett, två, tre nödgas afbryta det ena eller det andra, hvarmed man håller på, för att sålunda manas till en stunds andakt, innan fortsättningen följer.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang erinra om en historia, som är fullt faktisk och som på sätt och vis är belysande härvidlag. Det var ung man af religiös läggning, som hade några vänner, med hvilka han intimt umgicks, men hvilka icke lågo åt samma håll som han i detta afseende. I öfrigt voro de tämligen jämställda och hade sina nöjen tillsammans. Denne unge man hade vid något tillfälle lofvat sina föräldrar att iakttaga vissa religiösa bruk, och jag minnes, att jag hört berättas om honom, att han just en helgdagseftermiddag, då han och hans kamrater sysslade med kortspel, till deras öfverraskning plötsligt mycket allvarligt afbröt spelet och sade: »Jag måste för en stund afbryta, ty jag har lofvat mina föräldrar att alltid vid denna tid på eftermiddagen läsa en bön!» — något som han också gjorde för sig själf, hvarefter han återvände och fortsatte sitt samkväm. Jag menar, att om man lagstiftar på sådant sätt, att folk tvingas att

afbryta något, hvilket de strax efteråt kunna fortsätta med, detta icke har någon betydelse från religiös synpunkt.

Herr Hazén anförde till sist ett skäl, hvilket, det medgifves, jag i mångt och mycket vill understryka. Han framhöll nämligen den synpunkten, att de högre samhällsklasserna någon gång behöfde kraftigt påminnas om, att det finnes en folklig nykterhetsrörelse. Jag medgifver, att detta verkligen är ett skäl uti denna fråga, och det är ett skäl, som här i Stockholm kraftigt återopades af åtskilliga förliden höst, då det stora rabaldret här uppstod med anledning af den s. k. tolfstängningen. Jag medgifver, att det är nödvändigt att de s. k. högre samhällsklasserna någon gång påminnas om, att det finnes en stor, folklig, social och högst betydelsefull rörelse, som kallas för nykterhetsrörelsen. Men trots det, att jag erkänner, att denna synpunkt verkligen är en synpunkt, som härvidlag har sin betydelse, kan jag icke biträda någon af de andra synpunkter, som blifvit framhållna i fråga om tillämpningen af nu gällande förordning. Jag anser för min del — och jag ställer mig då på ren nykterhetsståndpunkt — att från praktisk nykterhetsvänlig synpunkt har den nu gällande lagens tillämpning ingen som helst betydelse. Däremot får jag säga, att på en hel del andra områden, där det är fråga om att störa folks vanor, kunna verkligen dylika föreskrifter ha sin betydelse, men icke i det fall, som det nu gäller.

Jag har varit med om att underteckna denna motion, som för mig uteslutande afser en praktisk ordningsfråga, och i anledning däraf skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Det förnämsta skäl, som uti såväl motiveringen till den motion, hvaröfver bevillningsutskottet i den nu föredragna punkten afgifvit utlåtande, som ock här under debatten i denna fråga blifvit anfördt till förmån för den lagändring, motionen afser, är af den art och beskaffenhet, att jag icke kan uraktlåta att ställa detsamma i en något närmare belysning.

Jag finner det verkligen upprörande för rättsmedvetandet att höra, att en lag, som faststälts af Konung och Riksdag, under så pass lång tid som under 22 år eller från år 1885, då lagen trädde i kraft, icke alls blifvit tillämpad här i Stockholm och möjligen äfven annorstädes — hvilket senare jag emellertid icke har mig bekant. Kan nu den omständigheten, att en lag under så pass lång tid icke af dem det vederbort tillämpats, utgöra tillräckligt skäl att vidtaga en lagändring?

Den ärade ledamot af denna kammare, som här uppträdde och försvarade motionen, yttrade, att då vederbörande här i Stockholm läto förstå, att det var slut med dispensen i detta fall, blef allmänheten häpen däröfver. Med anledning af detta uttalande skulle jag allra först vilja framställa den frågan: hvem är det, som här i

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Stockholm har rätt att dispensera gällande lag och författning? Skall då icke gällande lag utan vidare efterlefas? Och borde *det* icke ha varit ägnadt att väcka förstämning och förvåning, då man hörde, att en lag, hvilken varit gällande så pass lång tid som den nu ifrågavarande, dock icke i vissa afseenden tillämpats? Och hvilka var det, som blefvo häpna öfver, att dispens från lagen icke längre skulle medgifvas?

Det var icke de lager af befolkningen, om hvilka det ofta nog heter, att de icke vilja ställa sig gällande lag och förordning till efterrättelse, utan det var framför allt bildningens och kulturens målsmän, som häpnade däröfver. Det var dessa, som sade: skola också *vi* vara tvungna att rätta oss efter denna lag! Alldeles som om lagen icke vore till för att efterlefas af alla, oafsedt hvilken ställning de än intoge i samhället. För min del får jag säga, att detta förhållande mer än någonting har upprört mig, och jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle inlägga en bestämd gensaga mot en sådan uppfattning som den nyss antydda.

Nu säger man, och det sade herr Hammarlund också, att den lagparagraf, hvarom nu är fråga, åstadkommit förargelse och att den därför borde tagas bort. Ja, skulle vi upphäfva alla lagar, som åstadkomma förargelse hos dem, som ha en viss benägenhet att öfverträda gällande lagar, då komma vi till konsekvenser, som jag tror, att denna kammare icke skulle vilja vara med om. Det kan väl ingalunda vara skäl att taga bort en lagbestämmelse, därför att den åstadkommer förargelse hos en del människor, när den af dem skall efterlefas. Jag kan icke förstå, huru dessa medborgare, som känna sig förargade öfver denna lag och icke vilja efterleva densamma, dessa, som under 22 år öfverträd nu ifrågavarande lagbestämmelse, kunna karaktärisera sig såsom laglydiga medborgare, hvilket herr Hammarlund dock gör i denna sin motion. Mig förefaller det, som om det epitet, de sålunda tagit sig, alldeles icke har något fog för sig.

Nu säger man emellertid, att denna lag är af den art och beskaffenhet, att den åstadkommer förargelse allenast. Ingalunda. Den är icke utan sin betydelse just i nykterhetshänseende. Jag för min del åtminstone känner till många städer ute i landsorten, där denna inskränkning i utskänkningen under tiden för aftonsångsgudstjänsten varit en utgångspunkt för ytterligare restriktioner, och jag är fullt öfvertygad om, att därest denna utgångspunkt icke förfunnits, hade dessa större restriktioner icke kunnat åvägbringas i afseende å utskänkningen under just söndagseftermiddagarne. Tack vare denna utgångspunkt ha de nu kunnat genomföras, till stor nytta och fördel ur ren nykterhetssynpunkt.

På skäl, jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å motionen och bifall till den vid betänkandet af herrar Ericsson och Berg fogade reservationen.

Herr Hildebrand: Det har, mina herrar, både enskildt och offentligt sagts, att det här gäller en undantagslagstiftning för storstäderna, hvilken därför icke gärna kunde påräkna större intresse ute bland folket annat än utaf en viss riktning, den restriktiva. Men anledningen till, att det här gäller de större städerna närmast, är ju den, att det endast är i städerna, som aftonsångsgudstjänster för närvarande förekomma. Det är således ett undantagsförhållande, som råder i städerna, ett undantagsförhållande, som medför vissa återverkningar, hvilka tagit sig uttryck i den framlagda motionen.

Här har också talats om, att det vore ett kyrkligt intresse att förhindra utskänkning under den tid, då aftonsångsgudstjänst pågår, trots det att de personer, som redan före aftonsångstiden rekviderat mat, finge sitta kvar och förtära densamma. Ja, det kan ju hända, att det här i viss mån är fråga om ett kyrkligt intresse, nämligen så till vida att kyrkan här skulle, om man tar det i gammal mening, ha fört fram ett kraf, visat sin makt. Men jag tror icke, att det är detta, som ligger bakom motståndet i denna fråga, och jag tillåter mig att bestrida, att det kan vara något verkligt levande religiöst intresse, som tillgodoses med den nuvarande bestämmelsen. Jag tror icke, att man genom allehanda påbud framkallar en levande religiositet — det är nog helt andra medel, som därtill erfordras. Ur rent praktisk synpunkt vill jag påpeka, att vi här i Stockholm icke endast hafva högmässa-, aftonsångs- och äfven ibland ottesångsgudstjänster, utan äfven andra fullt offentliga gudstjänster i våra kyrkor. Så t. ex. kan efter högmässan vidtaga en barn-gudstjänst, vanligen vid olika tider inom olika församlingar. Skulle man draga ut konsekvensen i detta fall, borde på lördagarna meddelande lämnas till alla restauranger af ungefär detta innehåll: »I den och den kyrkan hålles i morgon barn-gudstjänst mellan klockan 1 och 2, hvarför ingen utskänkning då må förekomma.» Så kommer det vidare från en annan församling ett meddelande, att där är barn-gudstjänst mellan t. ex. 2 och 3 och att under den tiden icke heller någon utskänkning må äga rum o. s. v. Detta är en del konsekvenser, som jag tror, att man icke tillräckligt tänkt på.

Här har vidare af herr Kjellberg talats om — och det erkänner jag vara en beaktansvärd synpunkt — att det dock borde finnas någonting, som för de bättre lottade klasserna påvisade, att det existerar en stark nykterhetsrörelse inom landet. Jag tror, att ingen, som tillhör dessa bättre lottade klasser, för närvarande kan undandraga sig inflytande af den moderna nykterhetsrörelsen. Jag afser här icke den starka opposition, som finnes på vissa håll, utan jag menar, att äfven de bildade klasserna, de bättre lottade, i mycket hög grad ha påverkats af nykterhetssträfvandena. För hvar och en, som känner till studentförhållandena i Uppsala och Lund för t. ex. tio år sedan och nu kommer dit, för hvar och en, som tagit känedom om förhållandena i officersmesserna för tio år sedan och nu, måste denna skillnad stå klar. Och i det personliga umgänget vid

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

festliga samkväm både iorstäderna och på landsbygden är det alldeles afgjort en ofantlig skillnad mot hvad det har varit, en skillnad, som är och icke kan vara annat än af glädjande natur. Jag tror därför, att man gör bäst i att låta denna utveckling pågå ostörd. Den kommer gifvet att få de mest djupgående följder.

Härmed vill jag öfvergå till en annan synpunkt, som jag tror är af mycket stor vikt, och det är, att hvarje lagstiftning i restriktiv väg är ett uttryck af statens förmynderskap öfver individerna. Men det gäller här, vid förmynderskap öfver samhällets medlemmar, liksom vid barnuppfostran, att förmynderskapet icke skall finnas för sin egen skull, utan den, som drabbas af detsamma, barnet eller samhällsmedlemmen, bör inse, hvarför förmynderskapet i hvarje fall skall tillämpas. Sker icke detta, kan icke detta tillräckligt klargöras, uppväxer en opposition mot förmynderskapet. Det är ju en vanlig iakttagelse, att en generations uppfattning i allmänna frågor i mycket hög grad skiljer sig från en föregående generations. Man kan, där detta är fallet, vara så godt som säker på, att det till stor del beror därpå, att den föregående generationen har velat utöfva ett alltför starkt förmynderskap öfver den följande. Ju starkare ett sådant förmynderskap är, dess kraftigare blir en reaktion och dess farligare för den sak det gäller. En nykterhetsrörelse, som tar sig uttryck i ett förmynderskap, som icke ingjuter den aktning hos samhällets medlemmar i allmänhet, som man borde kunna begära, kan lätteligen åstadkomma, att följande generationer få en helt annan uppfattning i nykterhetsfrågorna och att en reaktion kan komma att låta nykterhetsarbetet afstanna.

Af dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! En af mina bankamrater har ganska ifrigt yrkat bifall till utskottets framställning, och jag anser, att jag i min ringa mån åtminstone får säga, att jag icke kan dela hans uppfattning och ej heller utskottets mening. Jag anser, att denna motion är alldeles obehöflig, och det nästan förvånar mig, att en så klok man som vännen Hammarlund kunnat komma fram med en motion af denna beskaffenhet.

Det heter i utskottets betänkande, att en bemärkt kyrkoherde anfört, att det vore synnerligen olämpligt, att personer, som sitta på en restaurang och spisa middag, måste afbryta sin måltid, sedan de hållit på en timme, då kyrkklockorna höras kalla till gudstjänst, och han säger, att spisgästerna då bli förargade öfver detta. Mig synes, att kyrkklockornas klang gärna kan påminna dem om, att det snarare vore deras plikt att vid denna tid gå till kyrkan än att sitta på krogen.

Skulle man på de skäl, som motionären och den nämnde kyrkoherden anfört mot söndagseftermiddagsstängningen, förorda lagförändring, skulle säkerligen alldeles samma skäl komma att göra

sig gällande ifråga om söndagsförmiddagsstängningens upphäfvande. De, som nu knota öfver, att de på rusdrycksutskänkande matserveringsställe ej få äta sin middag kl. 6 e. m., de komme nog att lika högt klaga öfver, att de ej få intaga sin frukost på källaren kl. 11 f. m.

Vidare anföres, att det är tre kategorier, som af nu gällande bestämmelser skulle lida något särskildt men.

Den första af dessa är herrar och damer turister. Det är så besvärligt för dem, då de skola gå och spisa, att det är stängdt mellan klockan 6 och 7, så att de icke få någon mat då. Jag vill svara härpå, att det finnes, mig veterligt, inga människor på det här jordklotet, som ha så godt om tid att taga reda på måltidstimmern som just turister. Jag anser icke, att vi böra ändra denna lag för deras skull.

En annan kategori utgjordes af främlingar och utlänningar. Beträffande dem vill jag säga, att icke skola väl utlänningar stifta lagar i detta land. Är det icke nog, att vi äro delvis bundna af traktater, som beröra rusdryckshandeln länder emellan så, att det kan hindra oss att förbjuda viss varuimport, om vi skulle vilja göra det. Skola dessa utlänningar också bestämma de timmar, då de skola få spisa på matställen i Sveriges rike? Jag finner alls inga skäl, som tala för att uti nu ifrågavarande afseende göra någon ändring af hänsyn till dessa utlänningar. För öfrigt lär det väl icke vara den omständigheten, att man gifver den största möjliga frihet att sitta på utskänkingsställen och förtära rusdrycker, som gör, att de besöka ett land. Vi känna säkerligen alla ett land, där icke blott lagstiftningen föreskrifver, att utskänkingsställena skola hållas stängda en timme på söndagseftermiddagen, utan där man röstat ned hela brännvinsbolaget i en del städer, men det landet lider ingen brist på besök af utländska turister, ty de anse, att det är något annat, som drar dem till landet än dessa krogförhållanden.

Vidare har det anförts, att förslaget skulle innebära en särskild tjänst mot tjänarinnorna i de hem, där familjen ginge ut någon söndagseftermiddag då och då och spisade på dessa ställen, ty då skulle tjänarinnorna få ledigt den söndagseftermiddagen. Ja, detta kan visserligen vara ett skäl, men jag tycker, att det är lika mycket skäl att tänka på de tjänare, som äro anställda på dessa restauranger eller krogar. De kunna också behöfva någon liten ledighet, om de kunna få den, låt vara, att den icke blir mer än en timme.

Hälsosynpunkten berördes också från ett håll, och det var till och med en läkare, som ansåg, att ur denna synpunkt frågan icke vore så betydelsefull. Men icke kan det väl vara något, som särskildt befrämjar hälsan, att de äfven kl. 6 till 7 e. m. sitta på dessa lokaler, ty matos, brännvinsångor och tobaksrök äfven denna timme kan icke vara något, som ökar deras hälsa och välstånd.

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
gällande
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.
(Forts.)*

Jag finner ingenting, som ger mig anledning att instämma med motionärerna, utan anser tvärtom, att vi kunna följa reservanterna i detta stycke och afslå den gjorda framställningen.

Herr *Hörnsten* instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde proposition dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt, dels ock på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herrar Ericsson i Ofvanmyra och Berg i Göteborg vid punkten afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Emellertid begärdes votering, hvilken ock företogs enligt följande nu godkända och anslagna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i tredje punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herrar Ericsson i Ofvanmyra och Berg i Göteborg vid punkten afgifna reservationen.

Omröstningen utvisade 96 ja, men 102 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herrar Ericsson i Ofvanmyra och Berg i Göteborg vid punkten afgifna reservationen.

§ 6.

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.*

Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt bevillningsutskottets betänkande n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående förbud mot försäljning af brännvin m. m.

I en inom Andra Kammaren af herr *J. A. Jonsson* i Hökhult jämte 38 af nämnda kammares ledamöter väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 27, hade föreslagits, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen i riket, att, efter en lämplig öfvergångstid, all försäljning af brännvin blefve förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål.

Vidare hade samme motionär dels jämte 39 af kammarens öfriga ledamöter i motionen n:o 28 hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes snarast möjligt låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att, efter lämplig öfvergångstid, all tillverkning inom riket af brännvin blefve förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål;

dels och jämte 40 af kammarens ledamöter i motionen n:o 29 föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes snarast möjligt låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att allt införande i riket af vin, brännvin, sprit, likörer och därmed likställda varor samt öl med mer än 3 procents alkoholhalt blefve, efter lämplig öfvergångstid, förbjudet till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål.

*Om förbud
mot förärlj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

Utskottet hemställde:

- 1:o) att motionen n:o 27 icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 2:o) att motionen n:o 28 icke måtte af Riksdagen bifallas; samt
- 3:o) att motionen n:o 29 icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandet hade dock fogats reservationer af:

herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Berg* i Göteborg, hvilka hemställde:

- 1:o) att motionen n:o 27 måtte af Riksdagen bifallas;
- 2:o) att motionen n:o 28 måtte af Riksdagen bifallas; samt
- 3:o) att motionen n:o 29 måtte af Riksdagen bifallas;

äfvensom herrar *Jansson* i Krakerud och *Söderberg* i Hobborn.

Efter föredragning till en början af utskottets i *punkten 1:o*) gjorda hemställan begärdes ordet af

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra, som yttrade: Af motståndarne till förevarande motion får man ofta höra framhållas de gamla kända skälen, som bevillningsutskottet vid föregående tillfällen anfört mot bifall till dylika framställningar, nämligen att ett sådant förbud skulle innebära ett alltför starkt och af förhållandena i vårt land icke berättigadt ingrepp i den enskildes själfbestämmanderätt. Jag frågar då dessa: Hurudana äro förhållandena i vårt land, eftersom man icke skulle kunna besluta sig för en dylik inskränkning? Jag för min del har funnit dem sådana, att vi ingalunda hafva råd att offra så stora summor på förtäring af spritdrycker,

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

som vi för närvarande göra, summor, hvilka årligen belöpa sig till 100-tals millioner kronor. Men det är icke nog med, att man offerar stora summor, man offerar också tid och arbete. Drycken-skapen åstadkommer sjukdomar och elände, trätor och slagsmål och alltsom oftast blifva vederbörande inspärrade i fängelse eller å hospital för rusdryckernas skull. Genom förtärande af spritdrycker kommer också en stor del af vårt folk i beroende och måste ligga fattigvården till last. Lagstiftarne hafva därför redan måst vidtaga bestämmelser, som inskränka själfbestämmanderätten beträffande rusdryckshandteringen, och det är icke längre sedan än i fjol då Riksdagen uttalade sig för att internera vissa individer på alkoholisthem. Jag tror således, att äfven från denna synpunkt sedt motionären försvarat sin framställning, då han påyrkat utredning, huruvida man icke inom lämplig tid skulle kunna göra sig af med dessa fördärfiga varor.

Men så hänvisar man till förhållandena i de länder, där man redan försökt sig på dessa åtgärder, och särskildt talar man om vissa af Nordamerikas Förenta stater. Huruvida äro då förhållandena därstädes? Man får olika uppgifter om den saken. Men för någon tid sedan fingo vi från intresserad håll höra uppgifter om, att amerikanarne omfatta denna rörelse med fortgående ifver och redan nu lära i Amerika rusdrycksförbud införts genom beslut dels i hela stater, dels ock i olika kommuner, så att sammanlagt icke mindre än 33 millioner stå under rusdrycksförbud för närvarande.

Vill man se, huru detta inverkat på amerikanska samhällsförhållanden, får man från samma källa veta, att år 1905 i förbundsstaten Kansas ett flertal fattighus stodo tomma, att af 46 fängelser 7 stodo tomma och att det vid 29 fängelser endast funnos från en till fem fångar. I en annan förbundsstat, Maine, hvilken, innan rusdrycksförbud därstädes blef infördt, var en bland de fattigaste staterna, hafva förhållandena gestaltat sig på sådant sätt, att det belopp, som dess innevånare vid 1905 års slut hade insatt i banker, uppgick till icke mindre än 103 millioner kronor. Jag tror, att detta är någonting att taga vara på äfven för oss, och jag är förvissad om, att därest rusdrycksförbud varit infördt hos oss, skulle det ekonomiska betryck, hvori vi nu befinna oss, icke berört oss på sådant sätt, som det för närvarande gör.

Sedan rusdryckshandteringen blifvit lössläppt i Lappland, hafva redan betänkliga följder visat sig — men jag skall icke nu uppehålla mig därvid.

Bevillningsutskottet har nu öfvergifvit de gamla synpunkterna och erkänt, att det visserligen kan finnas fog för att ingripa i den enskildes själfbestämmande rätt i förevarande fall, men tror dock icke, att vårt svenska folk önskar en dylik lagstiftning. Ja, huru kan utskottet tvifla på den saken? Något bevis för denna sin uppfattning har utskottet icke lämnat. För min del har jag fått den uppfattningen, att man åtminstone på landsbygden mycket ifrigt

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

åstundar en dylik lagstiftning. Äfven med nu gällande fyrkskala afskuddar sig den ena kommunen efter den andra denna handtering och i Dalarne hafva vi sådana försäljningsställen endast i Falun och Hedemora. Är icke detta ett bevis för att folket vill blifva af med rusdryckerna? Jag för min del har åtminstone uppfattat saken på så sätt.

Ja, men, säger utskottet, vi skola i alla fall icke hafva så brådtom, vi skola fortgå på öfvertygelsens väg. Ja, äfven jag vill vara med om upplysningen, och jag anser, att densamma är nykterhetsvännernas starkaste vapen, men är lika fullt öfvertygad om, att, därest Riksdagen skulle bifalla motionen, undervisningen skulle få ett starkt stöd, då Riksdagen därigenom visat, att den har allvar med sin nykterhetsvänlighet och pekat på målet, att den vill helt befria vårt folk från denna plåga.

Det skulle här vara åtskilligt mera att säga, men då jag antager, att äfven andra komma att uppträda och påpeka en del saker, skall jag sluta med en hänvisning till det beslut, som Andra Kammaren förra året fattade i detta ärende och hvilket beslut af det svenska folket mottogs med stort jubel. Jag har aldrig ens sett ett riksdagsbeslut så sympatiskt mottagas af Sveriges folk som detta Andra Kammarens beslut, och det skulle på det högsta förvåna mig, om denna kammare nu icke ville vidblifva detsamma.

Med anledning af hvad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af mig och herr Berg i Göteborg vid betänkandet fogade reservation, hvaruti vi hemställa: att förevarande motion, n:o 27, om afåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen i riket, att, efter en lämplig öfvergångstid, all försäljning af brännvin må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, måtte af Riksdagen bifallas.

I detta anförande instämde herrar *Ström, Anderson* i Hasselbol, *Hultkrantz, Olsson* i Älfvalsåsen, *Jansson* i Krakkerud, *Enander, Johansson* i Mellbyn, *Janson* i Bråten, *Anderson* i Baggböle, *Danielsson, Hazén, Räf, Bengtsson* i Häradsköp, *Sandquist, Ericsson* i Alberga, *Thylander, Risberg, Lundström, Hammarström, Thavenius* och *Johansson* i Oja.

Herr Moll: Den nu föreliggande motionen synes mig liksom den utaf herr Byström väckta förut behandlade motionen, gående ut på att brännvinsförsäljningsställe skulle få inrättas först sedan grannar blifvit hörda och därtill gifvit sitt bifall, gifva stöd för den uppfattningen, att man inom vissa nykterhetskretsar ej har synnerligt stort förtroende till det kommunala veto, som man genom tvenne vid riksdagen föreliggande stora motioner i år begärt. Man synes inom dessa kretsar icke vilja afvakta Kungl. Maj:ts förslag

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

rörande det kommunala vetot. Herr Byström vill föregripa det kommunala vetot genom att införa ett slags privat veto mot inrättande af brännvinsförsäljningsställe, och i den nu föreliggande motionen vill herr Jonsson i Hökhult och medmotionärer göra det kommunala vetot alldeles öfverföddigt genom att införa ett generellt rusdrycksförbud.

Jag hemställer till kammaren, huruvida det kan vara lämpligt att, när tvenne motioner rörande det kommunala vetot föreligga, genom ett bifall till den nu ifrågakvarande motionen göra det kommunala vetot alldeles onödigt. Herrar reservanter mot utskottets afslagsyrkande konstatera, att det kommunala vetot är en förelöpare till totalt förbud. Vore det då icke skäl i att låta denna förelöpare verkligen blifva en förelöpare, så att man kan se hvad godt den kan uträtta. Jag kan för min del icke uppfatta den föreliggande motionen annat än såsom en ren demonstration, hvilken jag för min del hoppas, att kammaren icke måtte biträda.

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Beckman i Djursholm: Herr talman! Det är nog alldeles riktigt, att, såsom den siste ärade talaren antydt, något beslut i sak nu icke kan fattas, då frågan ju redan fallit i Första Kammaren. Vårt beslut blir sålunda icke annat än en opinionsyttring.

Men för mig ställer det sig visserligen icke därmed klart, att man på grund häraf utan vidare skulle böra afföra saken från dagordningen. Jag frågar mig tvärtom: Hvilketdera är efter det beslut, som kammaren förra året fattade, riktigare, att man nu med bifall till det föreliggande förslaget gifver en opinionsyttring i den riktning, som kammaren då beslöt, eller att man med afslag å förslaget tager afstånd från hela den framtidsstanke, som ligger till grund för motionärens förslag?

Jag sade med flit: framtidsstanke. Det är nämligen nog så, att man något misstyder hans och hans medmotionärers framställning, om man påstår, att de skulle nu utan vidare vilja införa det absoluta förbudet. Det förhåller sig icke så. De hafva själfva angifvit, att det är först efter en lämplig öfvergångstid, som något sådant skulle komma i fråga. De hafva tänkt sig denna öfvergångstid ganska lång, efter hvad man ser af deras förra året afgifna motion, däri den upptogs till tjugu år. Hvad betyder då detta? Jo, det betyder, att de ansett, att, när den ungdom, som nu uppfostras i helt annan uppfattning om nykterheten och dithörande frågor än de äldre, träder in på detta rum för att taga vår plats, tiden måhända skall vara mogen för förverkligande af deras tanke, så att man kunde lagfästa en uppfattning, som då säkerligen blifvit mycket allmän, nämligen det fullständiga förvisandet af de rusgifvande dryckerna.

Nu säger den ärade ledamot af bevillningsutskottet, som förde utskottets talan, att det är inkonsekvent eller ologiskt att icke först afbida verkan af det kommunala vetot, hvarom framställningar hafva

gjorts i kammaren i år liksom föregående år. Ja, om det vore meningen — jag upprepar det — att genast införa det fullständiga förbudet, vore hans uppfattning riktig. Men man hoppas naturligtvis, när man inför det kommunala vetot, att detta också skall i allt större utsträckning begagnas. Man har den förhoppning, att den ena kommunen efter den andra skall ansluta sig till den uppfattningen att rusdryckerna må åtminstone förvisas från kommunens eget område. Då är det ju gifvet, att, om det går så, den tid så småningom måste komma, då en öfverväldigande majoritet inom vårt folk skall vara mogen just för att genom en klok lagstiftning befästa den vunna uppfattningen, att ett allmänt förbud bör införas. Man skall då lagfästa detta; ty en bland lagstiftningens uppgifter är ju att bilda en borg, hvarifrån man icke vidare kan utdrivas, så att en öfvervunnen riktning icke åter må komma och göra sig gällande utan att mötas af lagens motstånd.

Jag finner sålunda icke någon inkonsekvens i ett uttalande för den framtidsstanke, som ligger till grund för motionärens förslag. Jag finner det synnerligen lyckligt, om det ånyo skulle visa sig, att denna kammarens majoritet anser, att man i striden mot vår farligaste fiende — ty denna är dock alltjämt, det kan icke förnekas, rusdryckerna — icke kan gifva sig till freds, förrän man vunnit det slutliga målet. Man har försökt alla möjliga andra vägar. Men man har icke försökt detta sista, som dock naturligtvis icke får genomföras annat än där en stark, en öfverväldigande opinion är för förbud, så att man kan vara viss om, att, då det en gång genomföres, det också blir bestående.

Jag är för min del lifligt öfvertygad om, att det icke finnes någon enda medlem af denna kammare, som icke är villig att erkänna, att det elände såväl i socialt som i ekonomiskt och sedligt afseende, som rusdryckerna orsaka bland vårt folk, är, jag må väl säga, omätligt. Jag är också lifligt öfvertygad om, att det icke finnes någon enda, som icke erkänner, att rusdryckerna ej äro någon nödvändighetsvara. Då man har en sådan uppfattning, då man ser, huru denna fara hotar vår kultur — är det icke då ganska naturligt, att man ställer för sig såsom en förhoppning, att den dag skall komma, då tack vare den stigande upplysningen särskildt bland den ungdom, som en gång skall rycka in här, man får klart för sig, att det är bättre att förekomma än att förekommas, att man dristar sig att helt och hållet utvisa denna vara, som icke är någon nödvändighetsvara, om man därigenom kan vinna, hvad vi framför allt, nu mer än någonsin, behöfva, nämligen en verklig, nationell kraftutveckling både inåt och utåt?

Sålunda, jag kommer tillbaka till det, hvarmed jag började: Är det riktigt att med afslag å motionen frångå hvad kammaren en gång förut uttalat sig för, då den gaf sitt erkännande åt grundtanken i motionärens förslag? Eller är det icke riktigare att trots de formella brister, som onekligen vidlåda detsamma, gifva en

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

opinionsyttring för den framtids tanke, som han härmed har framburit? Jag är öfvertygad om det senare, och därför ber jag, herr talman, att med hemställan om afslag å utskottets förslag få yrka bifall till den vid utskottets hemställan fogade reservationen.

Med herr Beckman i Djursholm förenade sig herrar *Byström, Berg* i Göteborg, *Bosson, Wallis, Wavrinsky* i Stockholm, *Blomberg, Johansson* i Öja, *Sjöberg, Tengdahl, Larsson* i Klagstorp, *Lindgren* i Islingby, *Johansson* i Rönna, *Karlsson* i Fjäl, *Matsson, Sædén, Berglund, Canell, Sandquist* och *Rydén*.

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman, mina herrar! Jag och mina medmotionärer hafva ansett, att denna fråga vore af sådan vikt och betydelse, att vi borde föra fram den inför Riksdagen äfven i år.

Bevillningsutskottet har afstyrkt vår motion och såsom skäl härför bland annat anfört: »Ett sådant förbud skulle innebära ett alltför stort och af förhållandena i vårt land icke berättigadt ingrepp i den enskildes själfbestämmanderätt.» Ja, man kan visserligen tycka så, men i en sådan fråga som den här föreliggande undrar jag dock, om det kan vara riktigt. Vi se ju, huru många af våra medmänniskor skada sig af dessa drycker till lif och egendom och icke blott sig själfva utan äfven åtskilliga andra samhällets medlemmar. Jag undrar då, om vi icke hafva rättighet, ja, till och med skyldighet att gripa in och försöka på något sätt motverka detta.

Vidare säger utskottet, att ett försäljningsförbud skulle föranleda, att ifrågavarande drycker komme att säljas i smyg. Ja, jag tror nog också, att detta möjligen komme att ske, ty försäljningen af sådana drycker sker i smyg äfven med de förordningar, som vi nu hafva. Men jag tror för min del och är öfvertygad därom, att det vid totalt förbud skulle vara lättare att komma lönkrögarna på fall, och jag tror också, att det skulle vara lättare för ordningsmakten att hålla reda på dem och ställa det till rätta.

Utskottet framhåller äfven, att följden skulle blifva bristande aktning för lagarnas helgd. Ja, det är mycket möjligt, att så skulle ske, ty jag vet ingen ännu stiftad lag, mot hvilken icke har begåtts brott. Jag vet icke, att vi hafva någon enda lag, som har helt upprätthållits. Men det har väl ändock icke fallit någon enda in, att vi därför skulle låta bli att stifta lagar. Detta skäl tror jag icke betyder så mycket.

Vidare säger utskottet, att förbudstanken icke har något vidare stöd i den allmänna folkopinionen. Utskottet har icke med ett ord kunnat bevisa riktigheten däraf, och huru därmed förhåller sig kan jag icke bestämdt säga. Jag kan ej påstå vare sig det ena eller det andra. Men så mycket tror jag mig veta, att man har ganska godt stöd i folkopinionen för tanken på ett rusdrycksförbud. Sedan

förlidet år, då jag inlämnade min motion och den behandlades här med den utgång i kammaren, som herrarne känna, har jag fått mellan ett och två hundra telegram och resolutioner från nykterhets-sällskap och nykterhetsmöten. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att redogöra för alla dessa, ty då tror jag, att hela dagen skulle gå åt därtill. I dessa telegram och resolutioner återopas, att det är från ett medlemsantal varierande från 100 ända upp till 6,000. Jag skall dock meddela några, som jag erhållit, sedan jag i dag kom in i denna plenisal, och om hvilka man vänligt anhållit hos mig att de måtte föredragas inför Riksdagen. Dessa resolutioner hafva, såsom man återopar, bakom sig stöd af från 100 till 600 personer, ja, jag har till och med fått ett par resolutioner, bakom hvilka uppgifves stå ännu större antal personer, nämligen bort emot 10,000. Detta betyder väl ändå något. Jag skall be få återgifva de två telegrammen och en skrifvelse, som jag fått i dag.

Den första är en skrifvelse från Nyland af följande lydelse:

»Nyland den 15 febr. 1908.

H. herr riksdagsman!

Undertecknade få härmed å templet Brödrahjeltens n:o 719, Nyland, vägnar framföra vårt innerliga tack för eder motion vid årets riksdag om totalt rusdrycksförbud, önskande att den må så uppmärksammas, att vi må komma ett steg närmare vårt mål.

Vördnadsfullt

Georg Westin.
Tempeldeputerad.

Johan Westin.
Sekreterare.»

Det andra meddelandet är ett telegram från Östersund, som lyder:

»Ett af 600 personer besökt opinionsmöte i går antog enhälligt kraftig resolution till förmån för årets nykterhetsmotioner och beslöt att härmedelst delgifva eder detsamma.

Gidén.

Selander.»

Det tredje kommer från Luleå och har denna lydelse:

»123 medborgare af Luleå stads samhälle, samlade till offentligt opinionsmöte den 18 februari 1908, understödja på det kraftigaste herr J. A. Jonssons i Hökhult m. fl. vid årets riksdag väckta motioner angående förbud mot tillverkning, försäljning och införsel af brännvin, öl och vin; äfven understödjas öfriga i nykterhetssyfte väckta motioner.»

Man finner däraf, att förbudstanken har vunnit stort insteg bland vårt svenska folk, och jag är öfvertygad om, att vårt folk ej

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

skall släppa denna tanke eller gifva sig någon ro, förrän saken blir genomförd.

Den ärade utskottsledamoten påstår, att jag här har gått det kommunala vetot i förväg? Jag erkänner det kommunala vetots vikt, och att det har sin stora betydelse är alldeles riktigt. Men det kommunala vetot kan aldrig fullständigt ingripa mot missbruk af rusdrycker. Så länge vi hafva försäljning af rusdrycker på en enda plats i vårt land, behöfver man med de kommunikationer, vi nu äga, blott sätta sig ned och rekvirera från denna plats, och så får man dryckerna sända till sig. Helt och hållet förhindra rusdrycksmissbruk kan man nog icke genom det kommunala vetot, ehuru det, såsom redan förut nämnts, har sin stora betydelse såsom en förelöpare för det allmänna förbudet.

Vidare påstår utskottet, att man skall fortgå på upplysningens och öfvertygelsens väg. Ja, detta är alldeles riktigt. Jag vill erkänna det och instämma häri, och därmed böra vi hålla på, ända till dess förbudstanken är genomförd i vårt land. Äfven jag anser detta vara nödvändigt.

Utskottet erkänner riktigheten af att restriktiva åtgärder mot rusdrycksmissbruket kunna vara berättigade. Ja, det är glädjande att höra, att utskottet verkligen kommit till den insikt, att utskottet erkänner, att restriktiva åtgärder möjligen behöfvas. Men, såsom jag nyss nämnde, förslå inga andra restriktiva åtgärder för att hämma rusdrycksmissbruket än totalt förbud, och jag undrar, om icke äfven bevillningsutskottets ledamöter, som afstyrkt min motion, vid närmare eftertanke möjligen skola besinna detta och sedermera komma att understödja denna min tanke.

Statsmakterna hafva vidtagit åtskilliga åtgärder för att skydda vårt folk mot sjukdomar och fiender. Jag skall endast anföra några exempel, som jag har åberopat i min motion. Där skrives:

»Vi göra stora uppoffringar för att skydda oss mot sjukdomar, nöd och yttre fiender. Skulle vi då icke vilja skydda oss mot den värsta fienden, rusdryckerna. Vi ha byggt karantänsanstalter och vidtagit försiktighetsåtgärder för att skydda oss mot införande och spridande af smittosamma sjukdomar, vi ha förbjudit försäljning af mera starkt giftiga ämnen för att vårt folk ej skall ha tillfälle eller komma åt att skada sig genom dem, vi hafva sanatorier och äro betänkta på att bygga flera sådana för att hämma tuberkulosens spridning och om möjligt rädda de angripna, vi lämna medel för att lindra nöd, som uppstått på grund af missväxt eller olyckor, som någon ort blifvit hemsökt af, vi bygga fästningar och krigsfartyg, som kosta oss många tiotal millioner kronor, vi underhålla en armé till lands och sjöss, och hvarje vapenför svensk ung man måste med eller mot sin vilja fullgöra en längre tids ålagd värnplikt, allt detta för att skydda oss mot fiender. Jag frågar då: Har någon smittosam sjukdom i vår tid bortryckt så många människor eller åstadkommit så mycket bekymmer som rusdryckerna?

Ha alla starka giftiga ämnen tillsammans skördat så många offer eller gjort så stor skada som rusdryckerna? Skadligast af alla gifter är alkoholen.

Är det möjligt att hämma tuberkulosen så länge vårt folk är begifvet på rusdrycker? Människoslaktet försvagas därigenom, blir mera mottagligt för smitta och får mindre motståndskraft.

Har någon nöd varit så svår och skriande eller varit orsak till så mycket lidande eller frampressat så många tårar som rusdryckerna?

Ha några fiender i vår tid hotat eller så inkräktat eller hållit på att nedergöra och förnedra oss så som rusdryckerna göra?

Skulle vi inte då vidtaga kraftiga åtgärder för utrotande af den allra farligaste af vår nations fiender som är rusdryckerna?»

Herr vice talman! Det är icke för vår egen skull och icke heller för våra meningsfränders skull, som vi arbeta på detta sätt att få bort rusdryckerna. Jag hoppas, och äfven de hoppas, att vi skola blifva bevarade från att falla offer för dessa drycker. Vi arbeta för dem af våra bröder, som icke äro begåfvade med så stor motståndskraft, att de kunna stå emot frestelsen att falla för dessa drycker. Det är för deras skull vi arbeta. Vi vilja komma dem till hjälp och rädda dem undan det elände, hvori så många af vårt folk falla. Vi tänka också på, att våra barn möjligen kunna blifva utsatta för denna fara. Vi vilja förekomma, att de skola falla för frestelsen att missbruka dessa drycker.

Ja, jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Min ståndpunkt i frågan är tillräckligt känd, men jag vädjar till kammarens ledamöter med denna fråga: hvem vill icke vara med om att komma dessa våra svagare bröder till hjälp och hämma rusdrycksfloden, så att de icke må falla offer för densamma? Detta är en fråga, som jag vill framställa till eder.

Jag skall be att få yrka bifall till den af herr Ollas Ericsson vid utlåandet fogade reservationen.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af förhandlingarna, lämnade ordet till:

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Det är enligt mitt förmenande två folkrörelser i vår tid, som äro värda synnerligt beaktande, nämligen egnahemsfrågan och nykterhetsfrågan. Men i båda dessa frågor tror jag för min del, att det är af särskild betydelse, att man har folket med sig.

Om jag då stannar ett ögonblick vid egnahemsfrågan, hvem i denna kammare är det, som icke vill understödja den saken? Vi kunna möjligen gå fram på skilda vägar, men därom, att den bör understödjas, råder icke mer än en mening. Men jag frågar då: är det mycket vunnet, om man icke har dem det gäller, nämligen själfva folket, med sig? Hjälper det oss mycket, om vi med hvarjehanda understöd och åtskilliga konstlade medel verkligen

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)

frammana egnahem, som kanske grundas i vår tid, för att nästa generation skall flytta ifrån dem af brist på sinne att hålla de egna hemmen uppe? Här gäller framför allt att noga följa hvarje personlig sträfvan härför och gifva akt på och understödja sådan, där den verkligen förefinnes.

På samma sätt förhåller det sig enligt mitt förmenande med nykterhetsarbetet. Det är ingen, som kan vilja understödja ett verkligen praktiskt nykterhetssträfvande i högre mån än jag för min del; men om jag finge gifva herrar nykterhetsifrare ett godt ord, så tror jag, att det skulle heta: koucentrera er uppmärksamhet på ungdomen, ty det är den ni kan vinna. Lika fullt som man genom att aldrig lära en pojke att röka tobak kan hindra, att han blir rökare, lika fullt kan man i fråga om spritdryckerna hålla honom aflägsen från dem, så att han aldrig får någon vana att begagna dem, aldrig känner något behof efter dem. Kunna vi fortgå på den vägen, tror jag, att man hos vårt folk har grundat en nykterhet, som gäller mycket mer än all den nykterhet, som alstras genom förbudslagar.

Nu är det ju alldeles påtagligt, att, om man i förtid får ett sådant förbud till stånd, det kommer att hämna sig själft.

Jag var närvarande i Första Kammaren under en del af den debatt, som fördes i denna fråga, och jag åhörde med särskildt intresse herr Wieselgren, hvars nykterhetsintresse helt visst ingen i denna kammare skall kunna jäfva. Han öfversatte den här väckta förbudstanken med en fråga: är det meningen, att vårt folk skall tåla en *okontrollerad* försäljning af spritdrycker, eller vilja vi ha en *kontrollerad*? Så formulerade han sina betänkligheter, och jag tror, att den, som något räknar med faktiska förhållanden och med den mänskliga naturen, helt visst måste instämma med honom.

Och vi kunna kanske också hämta ledning af historiens vittnesbörd. En historiker i vår krets inom utskottet har särskildt upplyst om att i vårt land förekommit spritförbud icke mindre än vid sex skilda tillfällen. Redan under Gustaf Adolfs regering var det, man första gången försökte med ett spritförbud, sedermera under Karl XII och ett par gånger under frihetstiden och slutligen under Gustaf III. Men vi veta, hurusom resultatet af det senaste blef kronbrännerier och slutligen fri husbehofsbränning. Detta är erfarenheterna från gångna tider, innan vare sig stat eller kommun hade för sina ökade behof genom lagstiftning slagit sig på alla dessa skatter och försäljningsafgifter.

Tror då någon, att man i nutiden skall kunna i ett enda tag införa och upprätthålla ett sådant förbud? Nej, svarar man, det är icke meningen, utan det skall bli en tjuguarig öfvergångstid. Hvad menar man med detta? Är det meningen, att brännvinet skall göras $\frac{1}{20}$ svagare för hvarje år, eller skall man minska konsumtionen — tillverkningen eller importen — med $\frac{1}{20}$ om året, och hur vilja herrarna genomföra en sådan bestämmelse?

En talare på stockholmslänsbänken har framhållit, att det kommunala vetot vore ett steg på vägen fram mot reformen. Ja, använd då den metoden, så att vi få se, om man verkligen kommer fram den vägen, och låt oss icke skapa några förbud på papperet, som icke äro förbud i verkligheten, utan blott bli en tom demonstration.

Det är en opinionsyttring man nu velat uttala, säges det. Men, mina herrar, vi veta allesammans, att det är fasligt lätt att uttala önskemål, men vida svårare att genomföra dem och få af dem något resultat.

Jag för min del måste se frågan på detta, om man så vill kalla det, mera nyktra sätt, och jag tror, att jag har rätt häri och att jag med lugnt samvete kan stödja mig på historiens vittnesbörd om gångna tiders erfarenheter i dylika fall. Och jag upprepar än en gång: arbeta på öfvertygelsens väg, genomför de inskränkningar, som ha en välgrundad folkmening bakom sig, den djupa och reflekterande folkmeningen, som också tar hänsyn till hvilka faktorer den har att räkna med.

Det är ur dessa synpunkter jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr vice talman, mina herrar! Såvidt jag förstår, har den senaste ärade talaren så till vida rätt, att det kan sättas i fråga, om det är fullt välbetänkt af motionären att redan i år komma tillbaka med denna motion. Det lär ändock vara så, att äfven vi, som kallas nykterhetsiffrare, äro underkastade den för andra dödliga gällande nödvändigheten att gå i en viss ordning med frågorna.

Nu veta vi, att vår framtidstanke om ett allmänt rusdrycksförbud har emot sig en ganska stark opinion bland vårt folk eller bland öfriga nykterhetsvänner, skall jag kanske säga — ty »nykterhetsvänner» äro vi ju allesammans. För att nu komma till rätta med detta motstånd mot vår framtidstanke, undrar jag, om det är rätta sättet att ideligen hamra på med motioner om rusdrycksförbud. Jag tror, att vi så till vida få gifva våra motståndare rätt, att det är lämpligare, att vi först använda en del andra medel. Först och främst ha vi då den af föregående talare och många andra rekommenderade öfvertygelsens väg. Den är ingalunda att förakta. Jag vill fullkomligt instämma med den senaste ärade talaren i den meningen, att det för oss är allra viktigast att fostra upp en nykter ungdom och sålunda rikta vårt omvändelsenit i främsta rummet på ungdomen, men jag förmodar, att han icke menat, att detta skulle vara ett sätt för de äldre att slippa ifrån saken, ty vi få väl vara ense om att för att få in en verkligt allvarlig nykterhetsåskådning det icke är tillräckligt att inplanta den hos ungdomen. Om nämligen de unga finna, att de äldre betrakta en sådan åskådning såsom mindre förnuftig, för att icke säga vansinnig, så ha de icke så brådtom att följa hvad som predikas. Det lär nog vara så, att de predikare, som peka på den rätta vägen, få en och annan att följa med den, men

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

de, som också själfva gå den, ha större utsikt att vinna proselyter. — Således upplysningens väg skola vi förvisso anlita, och vi ha rätt att vänta, att statsmakterna och kommunerna härutinnan i allt större utsträckning skola understödja oss.

Vidare torde det vara lämpligt att söka öfvervinna motståndet mot förbudstanken genom att framlägga en fullt tillförlitlig och uttömmande utredning om hur vi skola kunna bli kvitt vårt beroende af rusdrycksmedlen. Motioner föreligga i det afseendet vid årets riksdag, och vi ha rätt att vänta, att dessa utan större motstånd skola bifallas.

Och slutligen ha vi tills vidare också det kommunala vetot. Det torde icke vara så olämpligt att först försöka på att införa förbudet i smärre kretsar och se hvilka verkningarna därpå bli.

Sedan vi sålunda teoretiskt och praktiskt öfvertygat flertalet af dem, som nu äro våra motståndare, om önskvärdheten. lämpligheten och genomförbarheten af förbudstanken, då kanske rätta stunden är inne att med kraft yrka på ett fullständigt rusdrycksförbud.

Den senaste ärade talaren påpekade, att vi i det här afseendet ha att åberopa ej så ringa erfarenhet från vår gångna historia, i det vi haft allmänt brännvinsförbud i vårt land förut. Hur det var med Gustaf Adolfs brännvinsförbud skall jag lämna därhän, det var nog knappast något verkligt förbud, men åtminstone en gång under Karl XII, tre gånger under frihetstiden och en gång under Gustaf III ha vi haft verkliga sådana förbud. Den ärade talaren menade, att erfarenheterna af dessa lagstiftningsåtgärder icke vore vidare lockande. Jag tror icke, att han har så alldeles rätt i det påståendet. Åtminstone vill det synas, som om 1756 års brännvinsförbud skulle varit till ganska allmän belåtenhet, och enligt en samtida skildring skulle förbudet verkligen blifvit efterlefdt. Det säges sålunda i en skildring från den tiden: »Sabbats- och högtidsdagar firades med anständigt skick, bröllop aflupo utan oro, ingestädes mötte man vilddjur i människohamn, handtverkaren hade sin fristad vid sitt arbete i stället för på krogen, makar lefde enigt, domare och präster hade tid till nyttigare sysselsättning. — — — Menige man är för upplyst att icke kunna se denna märklige nyttan, och när de tillika betänka, att den fattige, som i denna hårda tiden säkert förgåtts af hunger, nu får bröd till uppehälle, så välsigna de med innerlig glädje höga öfverheten, som med dessa visa anstalter förekommit en allmän nöd. Man har fruktat, att en så hastig omväxling skulle försäkra några sjukdomar hos dem, som brukat denna dryck såsom dagligt bröd, men tvärtom är med säkerhet berättadt, att brännvinsuppare, som legat till sängs under hela den tiden deras brännvinsförråd var tillräckligt, gå nu muntra och hafva en god hälsa». Sedan upphäfdes förbudet efter några år på grund af att mösspartiet kom till väldet, och att dess näringspolitik icke tillät ett dylikt förbud. Sedermera blef det ånyo infördt, som den föregående talaren nämnde, under Gustaf III, år 1772, och enligt

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

samtida vittnesbörd inträdde då »en nykterhetens guldålder, som föll alla i ögonen». Om jag fattade talaren rätt, ville han säga, att erfarenheten af det förbudet var så olycklig, att det skulle i sin mån på något sätt bidragit till uppkomsten af kronobrännerier. Jag tror, att det är en alldeles oriktig tolkning af den tidens historia. Anledningen till inrättandet af kronobrännerierna var helt enkelt, att kronan och Konungen behöfde pengar och för att fylla detta behof ville tillgodogöra sig folkets benägenhet att förtära brännvin. Detta var således anledningen och icke de olyckliga verkningarna af brännvinsförbudet.

Då nu motionären väckt frågan i år, är det naturligt, att vi, som redan icke endast på grund af teoretiska skäl utan äfven genom erfarenhetens vittnesbörd äro öfvertygade om nyttan och lämpligheten af ett sådant förbud, icke ha annat än att, låt vara såsom en opinionsyttring och demonstration, rösta för densamma.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den af herrar Ericsson och Berg afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Älgered, *Sundström*, *Sehlin*, *Hörnsten*, *Sædén*, *Kvarnzelius*, *Hammarström*, *Broomé* i Bårslöf, *Eriksson* i Bäck, *Olsson* i See, *Kjellberg* och *Johansson* i Jönköping.

Sedan herr talmannen, som nu återkommit, ånyo öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade:

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skulle ju efter de anföranden, som hållits af herr Lindblad och äfven af herr Pettersson i Södertälje, kunnat afstå från ordet, men eftersom jag begärt det, vill jag i största korthet framlägga min uppfattning i denna fråga, ehuru jag mycket väl vet och känner på mig, att det kan vara vanskligt nog, då det lätt nog blir följden af den allra svagaste opposition mot nykterhetsvännerna, att man blir stämplad som en absolut motståndare mot all nykterhetsrörelse. Då jag emellertid varit med om att underteckna den motion, som framburits af liberala samlingspartiets förtroenderåd, angående lokalt veto, torde jag möjligen kunna försvara mig mot en sådan beskyllning, som eventuellt kan komma att framkastas.

Jag hade för ett par, tre år sedan här i kammaren tillfälle att med afseende på ett annat njutningsämne, nämligen tobaken, framhålla en del erfarenheter angående förbudslagstiftning. De erfarenheterna tala i alldeles samma riktning, som herr Lindblad ansåg, att de erfarenheter hade talat, hvilka vi ha om förbudslagstiftning i fråga om spritdryckerna. Nu har visserligen herr Pettersson i Södertälje framlagt en del dokument, som skulle visa, att erfarenheten därvidlag tyder på lämpligheten och nyttan af ett strängt förbud. Ja, det är väl i alla fall på det sätt, att förbudslagstiftningens historia ännu icke är opartiskt skriven.

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m. |
(Forts.)*

Det finnes ju många olika slag af gifter, som blifvit utsatta för en sådan förbudslagstiftning. Jag nämnde nyss tobaken. Vi veta också, att kaffet varit utsatt för ett sådant strängt förbud och att båda dessa förbudslagar förde med sig åtskilliga trakasserier, som under friare former undvikits. Därom torde icke tvifvel råda, och vi veta nog litet hvar, att på de ställen i vårt land och angränsande länder, där antingen totalt rusdrycksförbud införts eller kommunikationernas svåra beskaffenhet eller andra lokala förhållanden gjort åtkomsten af spritdrycker mer eller mindre omöjlig, detta medfört excesser af ytterst vidrig och till sina följder synnerligen skadlig beskaffenhet.

Jag tror, herr talman, att i sådana fall, då det gäller nykterhetslagstiftning, finnes det något, som jag skulle vilja kalla ett *optimum*. Å ena sidan kan man icke undvara restriktiva lagbestämmelser, ägnade att försvåra åtkomsten af spritdrycker. Men å andra sidan tror jag, att ett bestämdt och absolut förbud i den riktning, motionären här framfört, måste verka synnerligen skadligt. De riktiga restriktiva åtgärderna ligga midt emellan utmed en linje, som alltid måste göra svängningar efter den olika utvecklingen af samhället. Det är en undersökning med afseende härå — hvarvid nog skulle finnas ganska goda vinkar i den föregående förbudslagstiftningens historia — som jag för min del skulle vilja hoppas blifva framlagd af dem, som ifrå för ett dylikt förbud, innan detta förbud genomfördes.

Jag tror också, att om ett strängt och med skarpa lagbestämmelser omgärdadt förbud mot försäljning af spritdrycker skulle blifva de lagstiftande myndigheternas beslut, så skulle det inom ganska kort tid åtföljas af en reaktion. Herr Hammarlund har — visserligen i en detaljfråga, men som dock kanske har sin lilla betydelse — påvisat, att en — jag vågar säga — förhastad bestämelse i detta afseende här i Stockholm inom mycket kort tid medförde en reaktion, som gjorde, att bestämmelsen upphäfdes och efterträddes af en annan. En liknande reaktion kan nog, mina herrar, lätt komma, ifall vi skulle taga det ofantligt långa steg, som motionären förordat, i stället för att fortsätta på den lugna och långsamma väg, som vi hittills gått. Det är ju ett bra nog långt steg, som vi skola taga, om vi bifalla förslaget om lokalt veto. Skulle vi icke tills vidare kunna nöja oss med detta!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandquist: Jag uppkallades att begära ordet särskildt med anledning däraf, att en ärad talare på södermanlandsbänken fann sig föranlåten betona vikten däraf, att man skall genom undervisning och på öfvertygelsens väg förbereda den fråga, som nu är å bane. Jag ber att få tacka honom, herr Lindblad, för det betydande han gjorde, att han är så varm nykterhetsvän som någon

*Om förbud
mot försälj-
ning af
drännvin
m. m.
(Forts.)*

af »nykterhetsiffrarna». Jag måste ju gifva honom rätt i det om-
döme, han sålunda fällde om sig själf, men jag skulle i samman-
hang därmed också vilja uttala den önskan, att om han är en så
varm nykterhetsvän, skulle det passa mycket bättre för herr Lind-
blad, om han utbytte ordet »ni» och sade »vi» och sålunda däri-
genom ställde sig just i samma led som »nykterhetsiffrarna».

Jag ber vidare få gifva till känna, att jag varit och är en af-
gjord motståndare till alla *förhastade* steg i den riktning, som
motionen afser. Ty om man i den vägen går för fort, så kan man
befara, att man därigenom framkallar en reaktion, som sedan blir
ödesdiger för nykterhetsverksamheten och därmed mindre att för-
orda än ett långsamt framåtskridande på den vägen. Jag är så-
lunda icke alls vän af att forcera nykterhetssträfvandena fortare,
än att svenska folket därför är moget, eller då tiden är inne att
mottaga ett rusdrycksförbud. Men nu afser den framlagda motionen
att bestämma en öfvergångstid af minst 20 år, såsom i motionen
franhållits och som även vi, hvilka underskrifvit densamma, tagit
hänsyn till. Och vi kunna vara förvissade därom, att, då i motionen
talas om en tid af 20 år, det nog i själfva verket blir en tidrymd
i banko. Och under den tiden hoppas jag, att, om »nykterhets-
iffrarna» göra sitt bästa, de väl nog skola kunna något uträtta, så
att det kommer därefter, att det uppväxande släktet vid den tidens
slut, det vill säga 20 à 30 år härefter, är moget nog för att med
tacksamhet mottaga rusdrycksförbud.

Man har sagt, att man skall ha »svenska folket med sig» i
denna fråga. Ja, det är *hufvudinnebörden* af min uppfattning i
förevarande fall, och därför har jag hört och hör ännu till dem,
som i sin ringa mån ha velat fota nykterhetsrörelsen på den sunda
öfvertygelsen. Detta i första rummet. Men sedan i andra rummet
har jag ock för min del velat understödja lagstiftningsåtgärder, som
gå hand i hand därmed.

Man har franhållit, hurusom de under gångna tider införda
rusdrycksförbuden icke ha kunnat bestå, ja, att icke ens något
sådant har ägt bestånd så länge som 4 år. Men det är ju helt
naturligt, mina herrar, att rusdrycksförbud, utfärdade under en
sådan situation, som på den tiden var gällande, icke kunde ha ut-
sikt att äga bestånd af det enkla skälet, att det icke var svenska
folket, som begärde dylika förbud, utan dessa förbud kommo upp-
ifrån, under det att folket själf icke var moget för en sådan reform.
Men vi må väl med glädje erkänna — och det tror jag, att icke
minst herr Lindblad skall göra — att *nu* förhåller sig saken helt
annorlunda än då. Ty nu utgår nykterhetsrörelsen från de lägre,
de *djupare* samhällslagren, och numerären hos dessa samhällslager
har blifvit allt större. Vi ha ju redan, såvidt jag har mig be-
kant, bortåt en half miljon myndiga svenska män och kvinnor, som
uttalat önskingar i riktning att erhålla rusdrycksförbud. Det är
ju en siffra, som icke är så betydelselös, och vi hoppas, att den

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

skall växa, växa sakta, men säkert. Sålunda, redan på den ståndpunkt, vi nu befinna oss, fotar sig tanken på rusdrycksförbud på mycket fastare och solidare grund, än på den tid, då man från högre, för att icke säga högsta ort utfärdade sådana förbud. Ty det är nu dess bättre så, att denna rörelse har slagit rot bland Sveriges lägsta folklager. Under sådana förhållanden synes det mig, att man icke saknar skäl för det antagandet, att det ingalunda ser mörkt ut i det afseendet, att man har »svenska folket med sig». Jag tror, att folkströmmen går ganska starkt i den riktningen, och, som sagdt, då det här gäller en öfvergångstid på 20 år eller däröfver, behöfva vi icke befara, att frågan i alla händelser kommer för fort uppå.

En ärad talare har framhållit, hurusom man icke i det oändliga skall »hamra på» med förbudsmotioner. Under min riksdagstid vet jag icke, att jag varit i tillfälle att rösta mer än en gång för en dylik motion, och det var i fjol. Vid sådant förhållande, att motion i detta syfte blott en gång förut framburits, tycker jag, att det är ett mindre väl valdt uttryck att tala om, att man icke skall »hamra på» med förbudsmotioner. Ty det uttrycket skulle väl innebära, att motioner i detta afseende blifvit väckta i tid och otid.

Jag tillåter mig att i sammanhang härmed säga, att om denna motion icke hade framburits också i år, skulle detta förvisso ha väckt en afsevärdt stor förstämning bland Sveriges nykterhetsvänner, att man helt enkelt lagt den motionen å sido, som dock i fjol vann gehör inom denna kammare, något som medförde så mycken hugnad inom nykterhetsvännernas led ute i landet.

Af de skäl jag nu anført, hvilka skäl jag anser varit bestämmande för dem, som skrifvit under herr Jonssons motion, ber jag att få yrka bifall till den afgifna reservationen och afslag på utskottets hemställan.

Herr Höjer: Endast ett par ord! Jag har begärt ordet blott och bart för att inlägga min bestämda och mycket värdsamma gensaga mot den enligt min tanke något ensidiga framställning af den svenska brännvinslagstiftningen under slutet af frihetstiden och början af Gustaf III:s regering, som nyss gjordes af herr Pettersson i Södertälje. Jag skulle vilja särskildt rekommendera herr Pettersson att gå in i sin kammare och låsa dörren till och sätta sig att grundligt studera Gustaf III:s historia.

I sak ber jag endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Hökhult: Blott några ord! Herr Lindblad påpekade, att man skulle på upplysningens och öfvertygelsens väg söka att föra frågan framåt. Jag är alldeles öfverens med herr Lindblad i det stycket. Och man har hållit på och försökt i flera tiotal år att öfvertyga och öfverbevisa vårt folk om, huru skadliga

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

och fördärfliga dessa drycker äro. Men den dag, som i dag är, se vi af statistiken, hvilka förfärliga mängder af rusdrycker som konsumeras. Att icke bildning och upplysning förmå uträtta hvad man därmed velat vinna, det ha vi talrika exempel på. Huru många är det icke af våra mest bildade, upplysta, kunskapsrika och begäfvade unga män, som fallit offer för och tagit skada till sitt lif och sin egendom på grund af dessa drycker. Herr Lindblad påstod, att man borde försöka ställa lagstiftningen så, att man kunde öfvervaka och ordna förhållandena. Ja, det är alldeles riktigt. Men, såsom jag förut i mitt anförande påvisade, är det, enligt min tro, mycket lättare att få denna handtering ordnad på ett tillfredsställande sätt.

Äfven framhölls det, att man icke borde gå så hårdt och brutalt till väga. Jag kan icke taga en sådan förebräelse åt mig, ty jag har i min motion begärt 1:o) en *utredning*, huruvida det kan vara lämpligt att stadga ett rusdrycksförbud, och 2:o) en *öfvergångstid* af exempelvis 20 år, eller efter en annan mera lämplig öfvergångstid. Det är ju möjligt, att denna öfvergångstid kanske skulle bli ytterligare förlängd, äfven om Riksdagen nu ville besluta den föreslagna öfvergångstiden. Jag kan icke inse, att detta skulle vara något förhastadt beslut.

Det har också under debatten framhållits, att det skulle vara ett skadligt och mindre välbetänkt beslut. Enligt min uppfattning skulle det vara raka motsatsen. Jag tror, att det skulle vara ett af de allra lyckligaste beslut, Riksdagen skulle kunna fatta, och jag tror, att, om vårt folk så småningom under denna öfvergångstid finge vänja sig vid tanken på införandet af ett rusdrycksförbud, vårt folk verkligen skulle komma i den ställningen, att det kunde uppbära detta rusdrycksförbud. Jag tror också, att detta skulle vara till lycka för vårt land och af så stort värde, att vi icke kunna uppskatta det i pengar, allra helst när vi se huru många människor, som hvarje år falla offer för dessa drycker. Ty enligt min mening kan ingen människa värderas i pengar. Och när man tänker på, att dessa rusdrycker legat och tryckt på vårt folk i flera hundra år, kan det då anses vara någon dag för tidigt, om vi verkligen på allvar börja tänka på att göra något för att få bort dessa drycker. Herr talman, jag skall fortfarande yrka bifall till reservationen.

Herr Berg i Göteborg: En medlem af denna kammare, som tillhör bevillningsutskottets majoritet, vann nyss en skrattsuccés genom att be en annan medlem af kammaren, herr Pettersson i Södertälje, att gå in i sin kammare och stänga dörren till och sätta sig att grundligt studera Gustaf III:s historia. Han ville därmed antyda, att herr Pettersson då skulle få en annan uppfattning af svenska historien, än den som tycktes ligga till grund för de rader, som kammaren nyss hörde honom anföra angående det resultat

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin.
m. m.
(Forts.)*

af förbudslagen, som åtminstone *en* skribent på den tiden hade trott sig finna. Emellertid förefaller det mig litet misstänkt, att icke den lärde medlemmen af bevillningsutskottet kom med några uttalanden i motsatt riktning mot det som herr Pettersson här framförde. Till dess herr Höjer presterat ett sådant, drager jag storligen i tvifvelsmål, att han är mäktig att göra det.

En annan medlem af bevillningsutskottet, herr Lindblad, gaf nykteristerna flera goda råd, bland andra det att vi skulle vända oss till ungdomen och bearbeta den, och så skulle vi, när tiden blir därför mogen, tillgripa det lokala vetot. Men se, rusdrycksförbud det skola vi icke ens tala om! Herr Lindblad vet kanske icke, att nykteristerna nu för tiden just koncentrera sina ansträngningar på att öfvertyga ungdomen om det skadliga i rusdrycksbruket. De präktiga föreningar, tillhörande S. S. U. H., som existera öfverallt här i Sverige, äro just frukter af detta mycket framgångsrika arbete att bearbeta ungdomens opinion.

Det var emellertid icke dessa båda yttranden, som egentligen uppkallade mig, utan herr Starbäcks tal om att förbudslagar skulle framkalla excesser af vidrig och skadlig beskaffenhet. Alla veta vi, hurusom just rusdryckerna dagligen åstadkomma sådana excesser af vidrig och skadlig beskaffenhet. Det är ett visst parti, som — särskildt i Amerika, men äfven här i landet — har försökt misstänkliggöra förbudssträfvandena genom att utsprida alla möjliga tokerier om dessa förbudslagars verkningar icke blott i Amerika, som ju är ett land så aflägsat, att det är litet svårt att kontrollera hvad som säges om där rådande förhållanden, utan äfven här i landet — nämligen om förbudslagens verkningar på sin tid i Lappland — och i Norge. Förra året hade jag anledning att här i denna kammar säga några ord om en kommission, som hade utsändts af brännvinsbrännare och bryggare i Finland. Någon hyggelig människa — jag vet icke hvem det kan vara — har i år tillsändt mig liksom säkerligen alla öfriga riksdagsmän den af denna kommission utgifna boken — troligtvis för att påverka mig i fråga om denna sak. Och naturligtvis framdrages i denna publikation allt som kommissionen anser bevisa, hurusom förbudslagarna skulle framkalla alla möjliga excesser af vidrig och skadlig beskaffenhet. Men till min häpnad har jag äfven i denna bok funnit ett godt stöd för oss nykterhetsiffrare. Magister Allan Zilliacus, som författat senare delen af denna bok, hvilken utgör en resumé af de resultat, hvartill den s. k. »Committee of Fifty» har kommit, talar i ett kapitel om »prohibition». Och han börjar sin framställning härom på följande sätt: »Förbudslagen har lyckats afskaffa och förhindra tillverkningen af destillerade och maltdrycker i stor skala inom den areal, som den omfattat. I distrikt, där det allmänna tänkesättet varit strängt till favör för densamma, har den gjort det svårt att erhålla berusningsmedel, därigenom aflägsnande frestelsen för de unga och för personer, som haft anlag för öfverdrifter i afseende å alkohol. Vid

fullföljandet af dess hufvudsakliga ändamål, hvilket är att göra tillverkningen och försäljningen af berusningsmedel först och främst omöjlig, eller i andra rummet om möjligt illa ansedd, — har den i förbigående åstadkommit, att många nyttiga restriktioner rörande handel med rusdrycker blifvit uttänkta och införda.» Detta förekommer på sid. 89 i den nämnda boken.

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin.
m. m.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till herr Ollas Anders Ericssons och min reservation.

Herr Persson i Stallerhult: Jag har icke förut här i kammaren yttrat mig i någon nykterhetsfråga, men jag vill nu passa på tillfället att säga några ord i den här frågan.

Jag skyndar då att säga, att jag gillar motionärens förslag, och därför kommer jag att vid omröstningen om den föredragna punkten gifva min röst åt herrar O. A. Ericssons i Ofvanmyra och F. O. Bergs i Göteborg reservation. Jag vet allt för väl, att det kan för många anses omöjligt genomföra det ifrågasatta förbudet, men det är mig icke möjligt att göra annat än att skänka detta förslag mitt understöd.

Nu ha här gjorts stora invändningar mot, att ett sådant förslag i en framtid blir upphöjdt till lag. Men jag undrar dock, om de invändningar, som här blifvit gjorda, äro af den betydelse, att de kunna afhålla en att följa den öfvertygelse, som man hade, innan man hörde dessa invändningar.

Herr Starbäck sade: »Låt oss vänta, tills vi ha fått det s. k. lokala vetot!» Jag undrar dock, huruvida denna reservation kan förhindra oss att bifalla äfven ett förslag om införande af dylikt veto — ett förslag som ju också är väckt. I förevarande reservation begäres ju endast, att det skall lämnas en utredning om och utarbetas förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandlingen i riket, att efter en lämplig öfvergångstid all försäljning af brännvin — liksom äfven tillverkning och införsel af brännvin — skall vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål. Nu är det väl klart, att i händelse motionen om införande af lokalt veto blir af kammaren och Riksdagen godkänd, den motionen och det förslaget komma att skickas ut till kommunerna i landet för att höra folkmeningen. Visar det sig då, att man vill bibehålla rusdryckshandlingen, sådan den hittills varit, så är det väl också klart, att en sådan skrivelse som den nu föreslagna skulle komma att läggas till handlingarna och icke föranleda någon åtgärd. Så förhåller det sig enligt min uppfattning med saken, och jag kan icke inse, att det ena förslaget skulle motarbeta det andra.

Vidare säges det återigen, att förbudslagar skapa lagbrott. Ja, det är ju en sanning, att förbudslagar skapa eller åtminstone framkalla lagbrott. Men för den händelse en sak är lofgifven till fritt användande, och man sedan finner, att den fördärivar ett folk, så är det väl naturligt, att representationen måste se till, att sådana

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin.
m. m.
(Forts.)*

lagar komma till stånd, att folket förhindras att fördärfva sig — och detta trots att man kunde vara förvissad om, att åtskilliga skulle komma att bryta mot sådana lagar.

Nu har äfven i utskottsbetänkandet antyds, att vi haft förbuds- lagar i vårt land — och särskildt i Lappland — af sådan beskaffen- het, som här är i fråga. Jag behöfver icke erinra herrarne eller åtminstone en stor del af herrarne om hvad som var orsaken till upphäfvandet af förbudet mot införsel af brännvin i lappmarkerna. Alla de, som sutto i kammaren på den tiden, lära väl minnas både motionens innehåll och den diskussion, som där fördes, innan be- slutet fattades. Jag skall icke uppehålla tiden länge med att läsa upp hvad då förekom. Jag skall blott med ett enda drag ur denna motion och ur denna diskussion antyda hvad som förestafvade för- slaget och dess antagande. Motionären säger då i sin motion: »Det kan erinras mot detta förslag», nämligen att upphäva förbudet mot införsel af brännvin i lappmarkerna, »att man borde reda sig godt utan spritvaror m. m. Det kan visserligen vara sant, men då det nu är lofligt i vårt land i allmänhet att använda dessa varor, så hvarför icke äfven i lappmarken?» När det fanns en gräns inom landet, hvaröfver man icke fick införa någon sprit, så var det na- turligt, att folk, som bodde inom lappmarkerna, skulle känna sig tillbakasatt och omyndigt, ty det fick ju icke åtnjuta samma rättig- heter som befolkningen inom öfriga delar af landet. Och det var därför, som man vågade upphäva förbudet.

Och en representant från lappmarken, hvilken egentligen förde denna motions talan, och på hvilken alla hörde med största uppmärksamhet, och på grund af hvilken anförande möjligen många fattade sitt beslut, nämligen kyrkoherde Dahlstedt, höll ett mycket långt föredrag. Han började sitt yttrande med att be- klaga, att influensan hade fördärfvat honom, och slutade med att ursäktas sig och säga, att han var sjuk, så att han icke kunde tala bättre. När han talar om förbudsfrågan i Lappland, så säger han emellertid bland annat: »Det är klart, att ett absolut förbud mot införsel och försäljning af brännvin i lappmarken under de för- hållanden, som nu skildrats», nämligen den gamla tiden, »skulle hafva den största betydelse. Också omdanades med förbudets in- förande lappmarkens förhållanden i hög grad: dryckenskapen aftog, nykterheten befrämjades raskt, lapparne tilltogo i välmåga och för- kofrade sig i yttre välstånd». Allt under detta förbud. När man nu, menar han, däruppe nått en sådan höjd af intelligens, så kan man reda sig lika bra där som i andra delar af vårt land och be- höfver icke längre något förbud däruppe. Sedan yttrar han vidare: »Vi veta ju, att spriten är nyttig i många afseenden; det kan ingen förneka. Den användes t. ex. i det bättre köket till bakning. Och i lappmarken har det sedan gammalt funnits s. k. huskurer, i hvilka brännvin ingår såsom den största och viktigaste beståndsdel. Det förefaller mig då verkligen upprörande, att den eljest laglydiga,

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

goda och praktiga lappmarksbefolkningen, som ofta har 5, 10, 15 eller 20 mil, ja, därutöfver, och detta på obanade stigar — t. ex. i Tärna socken i Västerbottens län — till läkare och apotek, skall nödgas lefva under känslan af att den gör sig skyldig till lagbrott blott därför, att den skaffar sig så mycket sprit, som erfordras till husmedicin. Det är upprörande, att dessa människor skola tvingas till att i *smyg* skaffa sig det, som verkligen kan för dem vara absolut nödvändigt, skola tvingas till lagbrytare inför en lagstiftning, som är föråldrad, som icke efterlefves och *icke kan* efterlefvas».

Dessa voro motiven, hvarför Riksdagen beslöt upphäfva förbudet i fråga, eller att lappmarksbefolkningen numera hade kommit så långt i hyfsning, välmåga och förstånd, att den borde kunna antagas icke komma att använda spriten till andra ändamål, än dem jag nyss uppläste. Det var då helt naturligt att jämställa denna befolkning med invånare i den öfriga delen af landet, och orsaken till förbudets upphäfvande låg således icke i en eller annan förbrytelse mot förbudslagen. Så har åtminstone jag läst och fattat orsaken till att detta förbud upphäfdes, och jag undrar för öfrigt visst icke på att det blef upphäfdt.

Nu lefver jag i den tron, att den tid kommer och måste komma, då förbudslagstiftning måste ånyo försökas. Hittills har ju Riksdagen arbetat på att dels fördyra varan, dels försvåra åtkomsten däraf, för att icke så många missbruk skola kunna äga rum. Detta har, såsom vi sorgligt nog måst erfara, icke haft så god verkan som man trodde, utan rusdryckseländet florerar fortfarande och folket fördärfvas. Då står väl folket och dess representation inför den situationen, att den måste försöka en annan väg, hur motbjudande den än för många kan tänkas och synas. Skulle vi misslyckas på denna nya väg, så tager jag för gifvet, att representationen blir så sammansatt, att folkets önskningsar äfven i denna del följäs och en ändring göres, om den nya vägen befunnits omöjlig.

Jag lefver, som sagdt, i den tron, att en sådan tid måste komma. Men ju längre den dröjer, desto svårare blir det att slå in på den nya vägen. Ju flere som blifva intresserade af rusdryckshandteringen och inkomsterna däraf, desto svårare blir det att taga ett sådant steg. Därför tror jag det allra bästa vara, att kammaren äfven i år, liksom i fjol, gifver sin mening till känna i denna del och fortgår på den vägen att om möjligt införa rusdrycksförbud. Jag tänker mig, att, om den i gällande lag föreskrifna fördelningen af brännvinsmedlen kommer till full tillämpning och hvarje kommun får tre à fyra gånger större inkomst af dessa medel än den nu har, kommunerna helt naturligt skola komma att inrätta sina utgiftsförhållanden på basis af dessa inkomster. Klart är då, att det för dem skall blifva mycket svårt att fylla de behof, som hittills fyllts genom dessa en gång försvinnande medel. Därför tror jag det vara bättre, om vi, innan man hunnit så långt, bereda folket och kom-

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

munerna på, att här är det fråga om inkomster, hvilka de icke hafva så särskildt säkert i sin hand att bygga på, och att de därför höra vara försiktiga i sina utgifter.

Jag tror äfven, att det skall också för staten, landstingen, ja nykterhetssällskapen till och med, blifva svårt att, åtminstone till en början, under öfvergångsperioden, reda sig de hittills erhållna vinstmedlen förutan. Men jag lefver på samma gång i den bestämda öfvertygelsen, att ett nyktert folk har lättare att bära skatter och utgifter än ett folk, som förtär och offerar stora summor af och för rusdrycker. Och därför skall jag, herr talman, förena mig med dem, som yrkat bifall till reservationen.

Herr *Andersson* i Helgesta instämde häruti.

Herr Lindblad i Närlunda: När den siste talaren påminde om förhållandena rörande det för Lappland förut gällande brännvinsförbudets upphäfvande, så ger detta mig anledning att särskildt uppehålla mig något vid de orsaker, som lågo till grund för den ändrade uppfattning, hvilken i sin ordning medförde tillstånd till brännvins införande och försäljning i lappmarkerna. Orsaken hertill var helt enkelt den, att spritförbudet visat sig icke kunna i längden upprätthållas. Det var på framställning af myndigheter — Konungens befallningshafvande m. fl. — som förbudet upphäfdes. Och detta bevisar yttermera hvad jag förut framhöll, eller att förbud, som funnits, icke längre kunna bibehållas, och att man till och med så sent som i våra dagar blifvit nödsakad gå ifrån denna partiella förbudslagstiftning.

Jag glömde i mitt sista anförande att omnämna, hurusom i Amerikas Förenta stater, hvilka ju mången gång framhållas såsom ett föregångsland, man ursprungligen haft rusdrycksförbud i 16 stater, men att, om jag icke är oriktigt underrättad, förbudet måst upphävas i 13 af dessa. Då är det ju icke mycket värdt att till förmån för ett rusdrycksförbud åberopa erfarenheten från det hållet.

Skulle man i stället vilja taga stöd från förhållandena i Lappland, vårt eget land således, så vill jag blott fråga: hvarifrån komma alla dessa framställningar, som vi äro vana att vid hvarje riksdag höra, om förhindrande af försäljning af eau de Cologne, Hoffmans droppar och dessa eterblandningar, hvilka äro absolut mera ruinerande för hälsan än själfva brännvinet? Jag tror att den, som verkligen vill noggrant öfverväga alla på frågan inverkan de faktorer, icke får fastna i tomma önskemål — jag höll på att använda ett annat uttryck, men jag skall icke göra det. Det är vår skyldighet såsom lagstiftare att tänka på, huru statens debet och kredit och kommunernas finanser skola kunna gå ihop och hvarifrån man skall kunna taga medlen därtill. Då hafva nog alla dessa herrar talat rätt, som sagt, att äfven om vi få en 20-årig öfvergångsperiod — ja, för min del tror jag nu icke på dessa 20 år eller 30 år, som

*Om förbud
mot försälj-
ning af
brännvin
m. m.
(Forts.)*

en talare sade, utan på en ännu längre tid — finanserna skola blifva på ett betänkligt sätt rubbade. Den siste talaren brukar ju hafva sinne för siffror, men jag hörde honom icke anföra några siffror, hvarmed han ville fylla kronans budget och upphjälpa kommunernas ekonomi, ifall nu det föreliggande förslaget skulle blifva Riksdagens beslut. Men beträffande detta sista, så tror jag, att, om vi också här i denna kammare skulle vilja uttala en opinionsyttring i rusdrycksförbudsfrågan, vi dock i alla fall äro bra långt ifrån densamma effektuerande. Satsen om att, därest rusdrycksförbud genomfördes, vårt folks skatteförmåga skulle bli så mycket större, kan ju låta bra, men den siste talaren har dock icke bevisat eller ens påvisat, med hvilka skatter eller med hvilka andra medel man skulle kunna fylla de behof, som nu tillgodoses genom brännvinsmedlen. Detta återstår att undersöka.

Herr Beckman i Djursholm: Herr talman! Jag skall endast be att få med några ord påpeka, hurudana förhållandena i lappmarken gestaltat sig *efter* det förbudet i fråga upphörde. Bevekelegrundnen till förbudets upphäfvande må nu hafva varit hvilken som helst; det faktiska resultatet häraf har grundligt undersökts af eu med dessa förhållanden synnerligen förtrogen man, polisuppsyningsmannen Berglund i Boden. Hans erfarenhet är den, att drycken-skapen tilltagit i högst väsentlig grad *efter* förbudets upphäfvande.

I fråga om Amerikas Förenta stater ber jag få nämna, att det är mycket riktigt hvad den siste talaren sade därom, att man uti 13 stater af 16, där allmänt rusdrycksförbud utfärdats, frångått detta förbud. Men å andra sidan få vi icke glömma, att dessa 13 stater gått öfver till s. k. local option, hvilket i själfva verket bland annat innebär detsamma som detta lokala veto, hvilket ju af många bland oss förordas. De hafva således icke öfvergifvit förbudstanken. Slutligen kan jag nämna, att, om också endast 3 stater återstå af de ursprungliga förbudsstaterna, på sista tiden dock tillkommit ytterligare 3 nya stater, där man ansett sig nödsakad att slå in på förbudsvägen.

Det är alldeles gifvet, att, om icke den allmänna meningen är sådan, att den vakar öfver lagens helgd, lagen icke är mycket värd. Därför tröttna icke vi nykterhetsvänner framhålla, att, om ett förbud skall genomföras, detta förbud måste grunda sig på en alldeles öfverväldigande opinion, och en sådan kan just, såsom den siste talaren påpekat, vinnas genom ett på ungdomen inverkan uppsyningsarbete. Det skulle däremot icke glädja oss mycket, om ett förbud komme att beslutas, som icke grundade sig på en *allmän* opinion. Ty om så icke vore fallet, skulle följden blifva, antingen att lagen genast blefve en död bokstaf, eller ock att, om man försökte strängt upprätthålla densamma, lagens band till sist skulle sprängas, hvarigenom den sista villan blefve värre än den första.

Jag har endast velat säga detta för att i någon mån förtaga den nyss häfdade uppfattningen, att förbudstanken beträffande lapp-

*Om förbud
mot försälj-
ning af
drännevin
m. m.
(Forts.)*

marken skulle vara så misslyckad, äfvensom för att framhålla, hurusom, enligt min åsikt, man ännu icke kan bygga någon afgörande erfarenhet på förhållandena i detta afsende inom Nord-Amerikas Förenta stater.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herrar Ericsson i Ofvanmyra och Berg i Göteborg vid punkten afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herrar Ericsson i Ofvanmyra och Berg i Göteborg vid punkten afgifna reservationen.

Ömröstningen utföll med 100 ja och 96 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2:o) och 3:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Föredrogs och godkändes bankoutskottets memorial, n:o 2, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

§ 8.

*Om upphäf-
vande i vissa
fall af skyl-
dighet att bära
civil uniform.*

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande upphäfvande i vissa fall af skyldighet att bära civil uniform, föredrogs härpå, hvarefter ordet begärdes af:

Herr Berglund, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ehuru det icke råder något som helst tvifvel om, att utskottets hemställan kommer af denna kammare att bifallas, så tror jag dock, att det kan vara lämpligt att just med anledning af ett nära liggande exempel här understryka behovet af en inskränkning i uniformsväsendet.

Om upphäfvande i vissa fall af skyldighet att bära civil uniform.
(Forts.)

Såsom en illustration till herr Zetterstrands motion men i rakt motsatt riktning föreligger nu ett förslag af en kommitté, som blifvit tillsatt på järnvägsstyrelsens tillskyndan. Denna kommitté föreslår nämligen en uniformering af hela personalen. Såsom utskottet mycket riktigt anmärker, är det beträffande särskilda grupper af tjänstepersonal behöfligt och nödigt, att den är uniformerad. Men däraf följer ingalunda, att det är absolut nödvändigt, att hela personalen som sådan skall bära uniform. För närvarande finnes en hel del undantag från denna skyldighet. Så hafva t. ex. byråtjänstemännen vid vissa afdelningar för närvarande ingen skyldighet att vara iklädda uniform, och jag undrar, om det vore lämpligt att nu till dem utsträcka skyldigheten att bära uniform.

Jag skall här till en början icke orda om den så kallade paraduniformen utan hålla mig till hvad nämnda kommitté föreslagit, nämligen att de grupper, som nu äro befriade från att bära uniform, skola erhålla sådan. Då fjolårets Riksdag så frikostigt som den gjorde tillgodosåg tjänstemännen vid statens järnvägar med löneförhöjning, bestämde den äfven, att den förutvarande indelningen i tjänstemän och betjante skulle slopas och att alla skulle kallas tjänstemän, men att de skulle indelas i tjänstemän af högre grad och tjänstemän af lägre grad. Jag vill dock inom parentes säga, att i sak är förhållandet nu detsamma som förut; man har endast fått ett annat namn på samma sak. För öfrigt skall jag icke här ingå på den värdesättning af arbetet, som stämplat t. ex. mekaniskt skrifarbete såsom arbete af första klassen, såsom bättre arbete, under det att praktiskt arbete anses såsom andra klassens arbete, och hvilket äfven tar sig uttryck i uniformen.

Ej heller skall jag närmare ingå på den af nämnda kommitté föreslagna uniformen med dess många skiljaktigheter. Man föreslår där guldgaloner af 3, 5, 7 och 9 millimeters bredd, släta eller uddiga. Dessa bestämmelser hafva för öfrigt i en del järnvägs-tidningar framkallat inbördes krig, ty en del grupper af tjänstemän anse, att de fått sina band en eller annan millimeter för smala, och en del anse, att de fått för få band o. s. v. Men hvad jag här velat gifva uttryck åt är, att det synes föga lämpligt, att i det ögonblick, då Riksdagen går att till Kungl. Maj:t afläta en skrivelse med begäran om inskränkning af uniformväsendet, försiggår i ett stort ämbetsverk just en utvidgning af detsamma. Jag vill nu icke afgöra och vågar icke afgöra, huruvida vederbörande önska själfva att få bära uniform, men jag tror icke, att det är behöfligt, och framför allt icke, att det är förenligt med tidsandan.

Om upphäfvande i vissa fall af skyldighet att bära civil uniform.
(Forts.)

Jag tror för öfrigt, att det icke är lyckligt och lämpligt att i vårt land införa något slags preusseri i uniformväsendet. Hvad beträffar den af kommittén föreslagna släpuniformen må ju så vara, men hvad skall man säga därom, att samma kommitté äfven föreslagit en så kallad paraduniform, då ett af rikets äldsta och förnämsta ämbetsverk, Svea hofrätt, förklarar sig anse, att detta verk kunde undvara paraduniform. Under sådana förhållanden synes det verkliga, som om ett modernt verk, hvilket väl par preference skulle gå i spetsen för utvecklingen, äfven kunde undvara den guldstickade fracken.

Jag kom häromdagen att tala vid en hemvändande svensk-amerikan; han läste i en järnvägstidning, men strax han fick tag i den, såg jag, att han kastade den ifrån sig. Jag frågade hvad det var, som han hade läst. Och han svarade, att det var om paraduniformen. Jag skall här be att få läsa upp några rader, så att herrarne kunna få höra, huru det kommer att arta sig:

»Kommitterade ha likaledes inlämnat ett förslag till ny, afsevärdt skönare paraduniform än hvad hittills beståtts järnvägens tjänstemän.

Fracken är af mörkblått kläde med ståndkrage eller fallkrage samt förgyllda knappar.

Generaldirektören får ett synnerligen storartadt broderi med ranka och hjul å både krage, ärmuppslag och fickklaffar. Öfverdirektör och distriktschef får liknande fast mindre skönt broderi å krage och ärmuppslag — den senares är något enklare än den förras.

Både ranka och hjul, fast endast å kragen, få så många, att man nödgats dela dem i trenne grupper, hvilkas broderier aftaga i härlighet i samma proportion, som gruppens siffra stiger i valör.

Första gruppen omfattar dem, som på släpuniform bära en uddig och två släta galoner, andra gruppen öfriga tjänstemän med uddig galon och tredje gruppen dem, som ha tre släta galoner, de må vara antingen 9 eller 7 mm. breda.

Endast ensamt hjul å kragen ha de, som till släpuniformen bära två eller en slät galon.

Alla bära dock guldgaloner på långbyxorna af mörkblått kläde, hvit väst, hvit halsduk, svärd och trekantig hatt med träs och tofsar af guldbuljon samt gul och blå kokard af siden.»

Detta är nu hvad som skall införas. Det kan ju hända, att många af herrarne anse saken enbart löjlig, och att det icke har någon verklig betydelse att låta dem, som vilja, skaffa sig paraduniform, särskildt då ej tvång föreligger. Det är dock icke något tvivel om — och utskottet anmärker också mycket riktigt — att det är »uppenbart, att öfverordnades önskningar eller allmän kamratsed kan på den enskilde utöfva ett tryck, som han har svårt att undandraga sig. Det lärer därför törhända icke göra till fyllest att enbart upphäfva den *skyldighet*, som kan åligga tjänstemännen att bära paraduniform, utan borde den förklaring,

Kungl. Maj:t i detta hänseende kan finna lämpligt utfärda, tillika innebära upphäfvande af själfva fastställelsen af uniformen.»

Jag har ansett mig böra uttala dessa ord just nu, då ett stortadt förslag föreligger till utveckling af uniformsväsendet. Och jag beklagar, att icke utskottet ännu kraftigare, än som skett, betonat den absoluta obehöfligheten af den s. k. paraduniformen. Jag är äfven öfvertygad därom, att det stora flertalet tjänstemän, liksom vårt lands öfriga innebyggare, nog tänka inom sig själfva, att denna tid med guldrack, svärd och hatt med tofsar af guldbuljon är försvunnen. Dessa emblem höra kanske egentligen och rätteligen hemma på nordiska museet. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Om upphäfvande i vissa fall af skyldighet att bära civil uniform.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed afslutad, och biföll kammaren utskottets hemställan, hvilket beslut skulle genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 9.

Vidare föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående antecknande i kyrkobok af från utlandet återinflyttade svenscars äktenskapsförhållanden.

Utskottets hemställan bifölls.

I sammanhang härmed föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 36, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om åtgärder för införande af förenklade bestämmelser i fråga om anteckning i kyrkobok rörande svenskar, som från utlandet återinflyttat till Sverige; och inhämtades däraf, att Första Kammaren bifallit en hemställan af enahanda innehåll som den af Andra Kammaren nu antagna.

Vid sådant förhållande fann Andra Kammaren den gjorda delgifningen icke föranleda vidare åtgärd.

§ 10.

Konstitutionsutskottets härupå föredragna utlåtande, n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 7, 9, 11, 12, 28, 32, 33, 86 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen, blef af kammaren godkänt

§ 11.

Föredrogs och godkändes härefter bevillningsutskottets betänkande, n:o 10, i anledning af väckt motion om nedsättning af tullen å »chopped apples».

Angående
ändring af
8 § i förord-
ningen an-
gående lag-
fart å fång
till fast egen-
dom den
16 juni 1875
m. m.

§ 12.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt lagutskottets utlåtande, n:o 6, i anledning af väckta motioner om ändring af 8 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 m. m.

Uti likalydande motioner hade herr *T. af Ekenstam* i Första Kammaren, motion n:o 34, och herr *M. E. Svallingson* i Andra Kammaren, motion n:o 139, föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att, med upphäfvande af *dels* hvad som blifvit i Kungl. Maj:ts nådiga bref den 21 maj 1869 föreskrifvet angående naturen af de lägenheter, som afstodes från hemman i följd af vattenaftappningar, *dels* hvad som stadgades i § 8 af nådiga förordningen den 16 juni 1875 i fråga om lagfart å fång, som skett i enlighet med gällande författning om ändring eller utrifning af vattenverk, Kungl. Maj:t måtte förordna, att, därest ägare af ett hemman eller en lägenhet i den ordning, som stadgades uti gällande lag om dikning och annan afledning af vatten, afsagt sig den båtnad, som genom ett vattenafledningsföretag bereddes hans jord, samt till följd häraf utaf hans genom företaget förbättrade mark vederlagsjord utbrötes och de kvarstående deltagarne i företaget tillskiftades, den jord, som af sådan anledning tillskiftades kvarstående deltagare, skulle anses i allo tillhöra det hemman eller lägenhet, för hvilken sådan kvarstående deltagare uti företaget ingått.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservationer

af herr *af Ekenstam* mot vissa delar af utskottet motivering; och af herr *Lindhagen*, som hemställt, att Riksdagen i anledning af förevarande motioner ville hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida och i hvad mån särskild lagstiftning erfordrades för att bereda staten tryggad förmånsrätt för odlingslån till vattenafledningsföretag i den förbättrade jord, hvarför jordägare afsade sig delaktighet i företaget, samt framläggande för Riksdagen af det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Svallingson yttrade: Af lagutskottets nu förevarande utlåtande framgår otvetydigt, att utskottet uti den föreliggande frågan hyser delvis samma uppfattning som motionärerna angående nödvändigheten af att på annat sätt än det, som hittills varit

tillämpadt, ordna rättigheten att erhålla lån ur den s. k. odlingslånafonden. Lagutskottet har äfven uttalat, att stora svarigheter därvidlag för närvarande möta, särskildt där det är fråga om odlingsföretag af större omfattning, när alltså ett större område skall torrläggas, men det oaktadt har utskottet kommit till det slut, att utskottet afstyrker de i ämnet väckta motionerna.

Om man tager i betraktande den motivering, som ligger till grund för utskottets afstyrkande hemställan, kan jag icke neka till, att den förefaller något egendomlig. Utskottet säger i denna motivering bland annat — vi återfinna det å sid. 5, ett stycke ned å sidan, i det föreliggande utlåtandet —: »Mot detsamma» — d. v. s. mot motionärernas förslag — »kan med fog anmärkas, att den vederlagsjord, som jordägare, hvilken afsagt sig båtnaden af torrläggningen, nödgas afstå till de kvarstående deltagarna, ofta ligger på långt afstånd från det hemman, hvori den skulle ingå. Det torde därför vara mera ändamålsenligt, att nämnda vederlagsjord får utgöra en fastighet för sig och icke införlifvas med annat hemman, af hvars gravationer den då skulle besväras. Enligt utskottets förmenande påkallas vederlagsjordens bibehållande såsom särskild lägenhet äfven af ett allmänt intresse så till vida, som dylik jord synes utskottet särskildt ägnad att tagas i anspråk för skapandet af så kallade egna hem. Skulle vederlagsjorden, såsom motionärerna ifrågasätta, införlifvas med de hemman eller lägenheter, hvilkas ägare kvarstå såsom delägare i odlingsföretaget, måste häraf uppenbarligen påkallas, att utskiftande af ifrågavarande jord alltid verkställdes, och torde det i de allra flesta fall, särskildt då vattenafledningsföretaget hade större omfattning, jämväl blifva nödvändigt att göra ägoutbyte på sätt skiftesstadgan föreskrifver.» Ja, det är nog icke så sällan, som det är nödvändigt att tillgripa en skiftesförrättning och äfven verkställa ägoutbyte, sedan ett större område blifvit torrlagd. Om odlingsföretaget afser ett område på några tusen tunnland med något hundratal delägare och en stor del af dessa afstått från båtnaden af torrläggningen, blir följden ovillkorligen den, att en massa ägolotter måste utskiftas såsom vederlagsjord till de i företaget ingående delägarne. Tanken på, att denna på många olika håll belägna vederlagsjord skulle få utgöra särskilda fastigheter för sig, för att å dem sålunda skulle kunna bildas egna hem, låter ju ganska vacker. Men från praktisk synpunkt sedt, med de många vägar, som skulle behöfva upptagas för att göra alla dessa särskilda lägenheter åtkomliga, förefaller denna tanke mindre tilltalande. Min mening är, att det i dylika fall ganska ofta blir af nöden att verkställa en sammandragning af dessa särskilda lotter, på det att de icke må ligga spridda utöfver ett stort område. Med hänsyn till nu anförda förhållanden kan jag således icke finna, att utskottets nyssnämnda skäl för afstyrkande af de föreliggande motionerna verkligen har fog för sig.

*Angående
ändring af
8 § i förord-
ningen an-
gående lag-
fart å fäng-
till fast egen-
dom den
16 juni 1875
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
8 § i förord-
ningen an-
gående lag-
fart å fång-
till fast egen-
dom den
16 juni 1875
m. m.
(Forts.)

Utskottet säger emellertid vidare: »Hvad som icke minst för-
anledt utskottet att afstyrka bifall till motionärernas förslag är
emellertid, att detsamma icke torde vara af behovet påkalladt för
vinnande af det angifna syftet.» Ja, för mig och många med mig
hade det förvisso varit af den allra största betydelse, om utskottet
varit välvilligt nog att gifva en fingervisning, huru man vid odlings-
företag skall bära sig åt för att kunna utfå lån äfven för de del-
ägares jordlotter af den till torrläggning ifrågasatta jorden, hvilka
icke ingått i företaget. Jag tänker mig t. ex., huru det ställer sig
i ett sådant fall, där det gäller torrläggning af ett område å några
tusen tunnland med omkring hundra delägare — exemplet är hämtadt
från verkligheten och afser ett par utdikningar på Gottland. Jord-
förbättringsvärdet å denna areal är beräknadt till 300,000 kronor.
En del af de sålunda erforderliga medlen fås genom odlingslån från
staten, nämligen intill 70 procent af hela beloppet eller 210,000
kronor, och detta lån beräknas utfalla efter därför bestämda grunder.
Åtskilliga af delägarne uti det område, som skall torrläggas, äro
emellertid icke beredvilliga att ögonblickligen bestämma sig för, om
de vilja ingå som deltagare i det ifrågavarande torrläggningsföretaget
eller ej; de vilja begagna sig af den rätt, dikningslagen medgifver
dem, att först sedermera bestämma sig för, om de vilja gå med i
företaget eller i stället lämna jord i vederlag. Företaget är emeller-
tid igångsatt, och den arbetsdirektion, som af de olika delägarne
blifvit utsedd att leda och låta utföra arbetet, är öfvertygad om,
att den af staten skall erhålla ett lån å 210,000 kronor. Men efter
något år och sedan arbetet är i gång, visar det sig, att af hela an-
talet jordägare hälften förklarar: »Nu se vi, att arbetet kommer
att ställa sig jämförelsevis dyrt, och att de beräknade omkostnaderna
icke torde komma att räcka till, och därför vilja vi icke vara med
i företaget utan äro villiga att afstå skälig vederlagsjord.» Hur
ställer det sig då för företagets direktion med den ekonomiska frågan?
Jo, i stället för att erhålla de påräknade 210,000 kronorna i stats-
lån, får direktionen endast hälften eller 105,000 kronor, och då
hela påräknade statslånet skulle uppgå till 70 procent af hela 300,000
kronor, gäller det alltså att anskaffa återstoden eller 195,000 kronor.
Då emellertid delägarne i dylika företag, åtminstone hvad min hem-
ort beträffar, i allmänhet äro icke några stora godsägare, utan endast
mindre landtbrukare, som äga hemman om $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, ja, $\frac{1}{2}$ mantal
eller så med en jordareal af 1- å 200, högst 250 tunnland, är det
naturligtvis mycket bekymmersamt att få lånefrågan ordnad, då ett
så stort belopp som nära nog två tredjedelar af den beräknade
summan fattas.

Då förhållandena i detta afseende äro sådana, jag nu sökt visa,
torde herrarne kunna inse, att motionärerna haft fullt fog för det
förslag, de här framställt. Då emellertid Första Kammaren redan
fattat beslut uti frågan i enlighet med utskottets hemställan, torde
det icke tjäna någonting till att här framställa yrkande i annan

riktning. Jag hade för min del nu helst velat gå öfver till det förslag, som herr Lindhagen kommit med i sin reservation, men efter den utgång, frågan redan fått i Första Kammaren, vill jag, som sagdt, icke framställa något särskildt yrkande, utan uttalar endast den förhoppningen, att Kungl. Maj:ts regering måtte utfinna möjlighet att på skyndsammaste och bästa sätt kunna förhjälpa redan påbörjade odlingsföretag ur den brydsamma belägenhet, som de för närvarande iråkat genom nu tillämpade lånebestämmelser. Jag har mig bekant ett par stora odlingsföretag, där arbetet redan är långt framskridet, men där, på grund af bestämmelserna för erhållande af lån ur odlingslånefonden, svårigheter yppat sig för företagens vidare fullföljande.

*Angående
ändring af
§ 8 i förord-
ningen an-
gående lag-
fart å fång-
till fast egen-
dom den
16 juni 1875
m. m.
(Forts.)*

Herr Zetterstrand: På sätt den föregående talaren nämnde, är det nog så, att bestämmelserna rörande odlingslånefonden äro så affattade, att, särskildt beträffande större odlingsföretag, svårigheter mött för de i företaget intresserade att få ut de lånebelopp, som erfordrats för företagets genomförande. Vi ha sålunda inom utskottet alla varit ense om, att förhållandena icke äro bra såsom de nu äro. Nu ha emellertid motionärerna tänkt sig ett sätt, hvorigenom dessa olägenheter skulle afhjälpas, men därom ha vi alla varit lika ense inom utskottet, att detta sätt är ytterst opraktiskt; och därför vill jag då säga, att just på de punkter, som motionären nyss här uppläste, håller jag mycket starkt och anser, att de äro riktiga, och att därför det förslag motionärerna här ha framställt för afhjäljande af olägenheterna är ytterst opraktiskt. Det måste också medmotionären i Första Kammaren vidgå inom lagutskottet och kunde därför icke yrka bifall till motionen.

Då gällde det emellertid att se till, huruvida någonting inom motionens ram skulle kunna göras för att afhjälpa det missförhållande, som förefinnes. Detta trodde vi icke skulle vara möjligt, men herr Lindhagen var nog vänlig att affatta en reservation, som är så beskaffad, att, på sätt där föreslås, olägenheterna torde kunna afhjälpas; men som denna reservation, enligt vår mening, låg utom motionens ram, kan jag icke yrka bifall till densamma, utan hoppas, att den diskussion, som här förevarit, och den utredning, som lämnats, skall för regeringen utgöra en anledning att tillse, huruvida några ändrade bestämmelser rörande odlingslånefonden äro af behofvet påkallade, och om så är, hvilka åtgärder skola vidtagas för att underlätta beviljandet af lån ur odlingslånefonden för större odlingsföretag.

Herr Lindhagen: Ja, det är ju så, som den siste talaren framhållit, att det har ansetts, att den nu förevarande reservationen går utom motionens ram. Förhållandet är, att vederbörande myndigheter hafva ansett, att för sådana här odlingslån icke förefinnes möjlighet att erhålla tillräcklig säkerhet i lägenheter af den

Angående
ändring af
§ i förord-
ningen an-
gående lag-
fart å fång-
till fast egen-
dom den
16 juni 1875
m. m.
(Forts.)

beskaffenhet motionärerna tala om. Men nu har utskottet däremot vågat sig på att säga, att det går mycket väl för sig att taga sådan säkerhet. För min del måste jag påstå, att detta är en mycket tveksam sak, och därför kanske det vore bäst, om man genom en särskild skrifvelse kunde bringa denna fråga under Kungl. Maj:ts bedömande.

Min personliga mening är också, att det är väl formalistiskt att anse, att icke reservationen skulle falla inom motionens ram. Motionärerna vilja, att man genom lagstiftningen får tydligt stadgande därutinnan, att man får säkerhet i sådana lägenheter, hvarom här är fråga, och de föreslå såsom ett sätt att slå ihop dem med stomhemmanet. Jag föreslår i stället, att man går rakt på sak och gör lagstiftningen tillämplig på de ifrågavarande lägenheterna. Men, som sagdt, man kan om den formella saken ha olika meningar, och då jag har förnummit, att proposition kommer att vägras på reservationen, så tjänar det ingenting till att yrka bifall till densamma. Första Kammaren har ju dessutom bifallit utskottets hemställan, och då det tillika har sagts, att jordbruksministern lofvat ägna denna fråga särskild uppmärksamhet och på bästa sätt hjälpa motionärerna, så kan jag icke annat än med motionärerna resignera och gör sålunda icke något yrkande.

Öfverläggningen var härmed afslutad, och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till dels Riksdagens skrifvelse, n:o 14, till Konungen, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare,

dels ock Riksdagens förordnanden:

n:o 15, för revisionssekreteraren m. m. B. F. E. Hasselrot att vara Riksdagens justitieombudsman, och

n:o 16, för häradshöfdingen m. m. doktor Ossian Berger att vara Riksdagens justitieombudsmans efterträdare.

§ 14.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 4, angående reglering af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 26, i anledning af väckt motion om anslag till utgifvande af en uppslagsbok öfver 1908 års lagtima Riksdags arbete;

n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om utbyggande af den elektriska kraftstationen vid Trollhättan samt om ledningar för distribuering af elektrisk energi från nämnda station; och

n:o 28, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag dels för iståndsättande och ombyggnad af Skanörs hamn, dels ock för upprensning af det s. k. Väckholmssundet; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 7, i anledning af väckt motion om antagande af lag om tjänsteaftal mellan husbönder och tjänare;

n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående åtgärder för befordrandet af återinflyttning hit till landet af från riket utflyttade personer;

n:o 9 i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Konungen med begäran om utredning, huruvida vissa sjukdomar må utgöra äktenskapshinder och skäl till återgång af äktenskap m. m.;

n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ansvar för den, som utsätter annan person för venerisk sjukdom m. m.; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående vidgad rätt till utträde ur statskyrkan.

§ 15.

Herr *C. A. Lindhagen* aflämnade en motion, n:o 237, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till ändrad lydelse af § 53 regeringsformen samt §§ 37, 38, 50, 75 och 78 riksdagsordningen, dels ock till stadga om val till utskott.

Kammaren beslöt att omedelbart hänvisa denna motion till konstitutionsutskottet.

Vidare afgaf herr *N. Andersson* i Pettersborg en motion, n:o 238, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till understöd åt sådana anstalter och för-

eningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar i folkbildningssyfte.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>N. Andersson</i> i Pettersborg	under 8 dagar fr. o. m. den 22 febr.			
friherre <i>J. Hermelin</i>	» 5 » » »	21 »		
herr <i>J. Ericsson</i> i Vallsta	» 5 » » »	21 »		
» <i>A. Ifvarssons</i>	» 12 » » »	22 »		
» <i>P. Ö. Lundell</i>	» 3 » » »	20 »		
» <i>C. H. Gustafsson</i> i Mjölby	» 4 » » »	21 »		

§ 18.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Andersson i Pettersborg, som yttrade: Herr talman! Som tvifvelsmål råda, huruvida den af mig nyss väckta motionen är af beskaffenhet att kunna remitteras till statsutskottet, så ber jag att få återtaga densamma.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 4,23 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.